

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารายงานโครงการเฉพาะบุคคลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการศึกษารายงานโครงการเฉพาะบุคคล เรื่อง พฤติกรรมการรับชม และความพึงพอใจจากการรับชมละครเกาหลีทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษา มีดังนี้

1. แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ผู้รับสาร
2. แนวคิดเรื่องความสนใจในการเปิดรับสารของกลุ่มเป้าหมาย
3. แนวคิดเรื่องละคร
4. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์
5. ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ผู้รับสาร¹

ผู้รับสารแต่ละคนมีคุณลักษณะเฉพาะตัวของตน เช่น อายุ เพศ บุคลิกภาพ สติปัญญา ทักษะและประสบการณ์ เป็นต้น คุณสมบัติเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารในการทำการสื่อสาร อย่างไรก็ตามในการสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆกันนั้น จำนวนของผู้รับสารก็มีปริมาณแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือมีตั้งแต่คนเดียว (การสื่อสารระหว่างบุคคล 2 คน) ห้าคนสิบคน (การสื่อสารกลุ่มย่อย) จนกระทั่งเป็นร้อยเป็นพัน (การสื่อสารกลุ่มใหญ่) จนถึง คนจำนวนหมื่น, แสนหรือล้าน ๆ คน (การสื่อสารมวลชน) การวิเคราะห์ผู้รับสารที่มีจำนวนน้อยคนนั้นมักไม่ค่อยมีปัญหา หรือมีปัญหาน้อยกว่าการวิเคราะห์ผู้รับสารที่มีจำนวนมากมาย เช่น กรณีการสื่อสารกลุ่มใหญ่ หรือการสื่อสารมวลชน เพราะเราไม่สามารถวิเคราะห์ผู้รับสารเป็น คน ๆ ไปได้ เพราะผู้รับสารประกอบไปด้วยคนจำนวนมากเกินไป นอกจากนั้น ผู้ส่งสารยังไม่วัดจักผู้รับสาร (anonymous) แต่ละคนด้วย

¹ปรมะ สตะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, 2546), น.111-112.

ดังนั้น วิธีการที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์ผู้รับสารที่ประกอบด้วยคนจำนวนมากมาย ในกรณีของการสื่อสารกลุ่มใหญ่ และการสื่อสารมวลชนก็คือการจำแนกผู้รับสารออกเป็นกลุ่มๆตามลักษณะทางประชากร (demographic characteristics)

ในการวิจัยสาขานิเทศศาสตร์นั้น² ตัวแปรด้านประชากรที่นิยมนำมาใช้มีอยู่ 5 ตัว คือ อายุ การศึกษา รายได้ องค์ประกอบครัวเรือน (เช่น ลักษณะครอบครัวเดี่ยว/ครอบครัวขยาย) และลักษณะอาชีพ แต่ในปัจจุบันนี้ สำหรับตัวแปรเรื่อง “เพศ” (Gender) ได้เริ่มมีการบุกเบิกทำความเข้าใจมากกว่าตัวแปรอื่นๆ

ลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร (Demographic Characteristics of Audience)

1. อายุ (Age) ในบรรดาตัวแปรทั้งหลายด้านประชากรนั้น ตัวแปรอายุ เป็นตัวแปรที่ค่อนข้างมีความสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้เพราะแบบแผนความคิด ภูมิหลังและประสบการณ์ของบุคคลนั้น มักจะถูกกำหนดมาจากบริบทสังคมในช่วงเวลานั้นๆ อายุของผู้รับสารจึงสามารถจะช่วยให้ได้ว่า “เขาเป็นคนในรุ่นไหน” (Generation) เช่น เป็นคนรุ่นปี 1960 1970 ฯลฯ โดยที่แต่ละช่วงเวลานั้นสภาพแวดล้อมระดับกว้างของสังคมจะแตกต่างกันไป ในแง่นี้ อายุของปัจเจกบุคคลที่เป็นตัวแปรระดับจุลภาค จะถูกพิจารณาโดยมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของสังคมซึ่งเป็นตัวแปรระดับมหภาค และการที่เราสามารถใช้อายุ เป็นตัวแปรหนึ่งในการจัดกลุ่มผู้รับสาร ก็เนื่องมาจากความเชื่อว่า คนในอายุรุ่นราวคราวเดียวกันจะผ่านประสบการณ์ทางสังคมที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ อายุยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดและพฤติกรรม³ โดยทั่วไปแล้วคนที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยมมากกว่า (more liberal) คนที่มีอายุมาก ในขณะที่คนที่มีอายุมากมักจะมีความคิดอนุรักษนิยมมากกว่า (more conservative) คนที่มีอายุน้อย คนที่มีอายุน้อยมักจะเป็นคนที่ยึดถืออุดมการณ์กว่า (more idealistic) ใจร้อนกว่า (more impatient) และมองโลกในแง่ดีกว่า (more optimistic) คนที่มีอายุมาก ในขณะที่คนที่มีอายุมากมักจะเป็นคนที่ยึดถือการปฏิบัติมากกว่า (more pragmatic) มีความระมัดระวัง (cautious) และมองโลกในแง่ร้าย (pessimistic) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากคน

²กาญจนา แก้วเทพ, การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: เลิฟ แอนด์ ลิฟ, 2547), น. 216.

³ปรมะ สตะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์, น. 113-114.

ที่มีอายุมีประสบการณ์ในชีวิตซึ่งเคยผ่านยุคเชษฐาต่างๆตลอดจนมีความผูกพันที่ยาวนานและมีผลประโยชน์ในสังคมมากกว่าคนที่อายุน้อย คนที่มีอายุมากกว่ามีทรัพย์สินสมบัติมากกว่าคนที่อายุน้อย จึงมักไม่ค่อยยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลงในสังคมย่อมมีผลกระทบต่อทรัพย์สิน, สถานะทางสังคมและความลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้น คนที่รุ่นต่างกันยังมีประสบการณ์ของชีวิตที่แตกต่างกันไปด้วย ประสบการณ์บางอย่างของคนรุ่นเก่าเป็นประสบการณ์ที่เข้มข้นลำบากยากแค้น ซึ่งคนรุ่นใหม่ไม่เคยประสบไม่เคยรู้รสชาติ จึงทำให้ทัศนคติและความรู้สึกนึกคิดของคนต่างรุ่นต่างวัยไม่เหมือนกัน เช่น คนรุ่นหลังไม่เคยประสบกับปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพฯครั้งใหญ่ เมื่อ พ.ศ. 2485 ไม่เคยรู้เรื่องข้าวยากหามาแพง และภัยอันตรายในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ไม่เคยรู้เรื่องการเลือกตั้งทุจริต เมื่อ พ.ศ. 2500 เป็นต้น

นอกจากความแตกต่างในเรื่องความคิดแล้ว โดยปกติคนที่วัยต่างกันมักจะมีความต้องการในสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไปด้วย เช่น คนวัยกลางคนและคนสูงอายุมักจะคิดถึงเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การรักษาพยาบาล การมีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง ในขณะที่คนหนุ่มสาวอาจจะสนใจเรื่องการศึกษา ความยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคม

ลักษณะของการใช้สื่อมวลชนก็แตกต่างกัน คนที่มีอายุมากมักจะใช้สื่อมวลชนเพื่อแสวงหาข่าวสารหนักๆมากกว่าเพื่อความบันเทิง คนที่มีอายุมากมักจะอ่านจดหมายถึงบรรณารักษ์, ข่าวการบ้านการเมือง, หรือบทบรรณาธิการมากกว่าอ่านเรื่องตลกหรือข่าวกีฬา ในขณะที่คนที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ไม่ค่อยจะอ่านบทบรรณาธิการ ในการฟังวิทยุก็เช่นกัน คนที่มีอายุมากมักจะฟังรายการที่หนักๆ เช่น ข่าว การอภิปรายปัญหาสังคม ดนตรีคลาสสิก รายการศาสนา และไม่ค่อยฟังดนตรีสมัยใหม่ คนที่มีอายุน้อยมักจะดูรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับการศึกษาข่าวและข่าวสารด้วย

2. เพศ (Sex) การวิจัยทางจิตวิทยาหลายอันได้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงกับผู้ชายมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องของความคิด, ค่านิยม, และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนสองเพศไว้ต่างกัน ผู้หญิงจึงมักจะเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนไหวหรือเจ้าอารมณ์ (emotional) โอนอ่อนผ่อนตาม (submission) และเป็นแม่บ้านแม่เรือน (home-oriented) นอกจากนั้นการวิจัยหลายอันยังพบว่าผู้หญิงถูกชักจูงได้ง่ายกว่าผู้ชาย เช่นการวิจัยที่ทดลองกับนักศึกษาเรื่องสารานุกรมและการศึกษาของรัฐบาลกลาง ผลของการทดสอบปรากฏว่า นักศึกษาหญิงเปลี่ยนทัศนคติของตนหรือถูกชักจูงใจมากกว่านักศึกษาชาย นอกจากนั้นผู้ชายยังใช้เหตุผลมากกว่าผู้หญิงและจดจำข่าวได้มากกว่าผู้หญิงด้วย แต่ผู้หญิงเป็นเพศที่ยังถึงจิตใจ

ของคนได้ดีกว่าผู้ชาย ก็คือ ผู้หญิงมักจะโทษตัวเองเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ในขณะที่ผู้ชายมักจะโทษคนอื่นหรืออุปสรรคอื่นๆแต่ไม่โทษตัวเอง

3. สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-economic Status) สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายความว่า อาชีพ (occupation), รายได้ (income), เชื้อชาติและชาติพันธุ์ (race and ethnic group) ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว (family background) การวิจัยทางด้านนิเทศศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นว่าสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้รับสารมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีผลต่อผู้ส่งสารและสาร สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้คนมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนคติ ค่านิยมและเป้าหมายที่ต่างกัน คนที่มีพื้นฐานทางครอบครัวต่างกัน ย่อมมีค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมที่ต่างกัน ทฤษฎีทางสังคมวิทยาทั้งหลายได้ยอมรับอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลกันโดยทั่วไปและถือครอบครัวเป็นสังคมแรกของบุคคล ในทำนองเดียวกัน

อันที่จริงตัวแปรเรื่อง อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา และสถานภาพในสังคมนั้นมักจะเชื่อมโยงกัน โดยมีการศึกษาเป็นตัวกำหนดต้น ส่วนรายได้และสถานภาพจะเป็นตัวแปรต่อเนื่องตามมา อย่างไรก็ตาม ลักษณะพิเศษของการศึกษาตัวแปรเรื่องอาชีพนั้นมีสิ่งที่น่าสนใจ คือ อาชีพของแต่ละบุคคล จะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะทางจิตวิทยาของผู้ประกอบอาชีพนั้น (Professional Predisposition) ตัวอย่างเช่น นักสื่อสารมวลชน ต้องมีลักษณะกระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น, ครู/อาจารย์ จะค่อนข้างเจ้าระเบียบ มีวินัย นักบัญชี ต้องรอบคอบ ชอบตรวจสอบ, หนายความ ต้องช่างซัก ช่างสังเกต ละเอียด แพทย์ ต้องสนใจสุขภาพ ส่วนสถาปัตยกรรม ต้องรักสวยรักงาม สนใจเรื่องประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่⁴ นอกจากนี้ คนที่มีอาชีพต่างกันย่อมมองโลก, มีแนวความคิด, มีอุดมการณ์, มีค่านิยมต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป คนที่รับราชการมักจะคำนึงถึงเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์, ศักดิ์ศรี และเกียรติภูมิของความเป็นข้าราชการ ในขณะที่คนทำงานธุรกิจเอกชนอาจคำนึงถึงรายได้และการมีศักดิ์ศรีของตนด้วยเงินทองที่สามารถจะหาซื้อหรือจับจ่ายใช้สอยสิ่งที่ตนต้องการเพื่อรักษาสถานภาพในสังคมของตน แม้แต่คนที่รับราชการด้วยกันก็มีความคิดเห็นและค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมที่แตกต่างกัน อาจารย์มหาวิทยาลัยถูกกำหนดบทบาทโดยสังคมให้เป็นคนสมณะ หลีกเลี่ยงกับการค้นคว้าตำราและการทดลอง ยึดมั่นในอุดมการณ์และความมีอิสระเสรีในทางความคิด จนกระทั่งกลายเป็นคนที่ยืนอยู่บนหอคอยงาช้าง ไม่รู้จักสัมผัสความจริง ในขณะที่ทหารมีความยึดมั่นในระเบียบ มีพฤติกรรมที่เข้มแข็งหาหาญจนบางครั้ง

⁴ กาญจนา แก้วเทพ, การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค, น. 218.

กลายเป็นความก้าวร้าว แพทย์, พยาบาล, ตำรวจ, อัยการ, ผู้พิพากษา ฯลฯ ก็ล้วนแล้วแต่มีความคิด, ทัศนคติ, ค่านิยม, ความเชื่อ และพฤติกรรมแตกต่างกันไป⁵ การประกอบอาชีพนั้นนอกจากจะเป็นแหล่งที่มาของรายได้แล้ว ยังเป็นตัวแปรที่กำหนดรูปแบบการใช้เวลาและสถานที่ของบุคคลอีกด้วย ผู้รับสารที่มีอาชีพแม่บ้านหรือขายของที่บ้าน ย่อมมีโอกาสใช้สื่อที่บ้าน แต่สำหรับผู้รับสารที่ออกไปทำงานนอกบ้าน สื่อที่ใช้ย่อมมีลักษณะเปลี่ยนไปด้วย⁶

นอกจากครอบครัวและอาชีพแล้ว รายได้ตลอดจนเชื้อชาติก็มีบทบาทสำคัญต่อผู้รับสารด้วย รายได้ของคนย่อมเป็นเครื่องกำหนดความต้องการของคน ตลอดจนกำหนดความคิดของคนเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และพฤติกรรมต่าง ๆ การแนะนำให้ชาวนาที่ยากจนบริโภคเนื้อสัตว์ในปริมาณที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ หรือการแนะนำให้ชาวนาที่ยากจนหันมาใช้เครื่องจักรแทนวัวควายในการทำนานั้น คงจะยากกว่าการแนะนำให้คนที่มีรายได้มาก ๆ ซื้อเครื่องซักผ้าหรือรถยนต์คันใหม่ นอกจากนั้นคนที่มีฐานะดีหรือรายได้สูงยังมักจะใช้สื่อมวลชนมากด้วย และการใช้สื่อมวลชนก็มักจะใช้เพื่อแสวงหาเรื่องราวข่าวสารที่หนัก ๆ เช่น อ่านบทบรรณาธิการ อ่านหรือดูหรือฟังเรื่องการบ้านการเมือง, ปัญหาสังคม และเศรษฐกิจ เป็นต้น คนต่างเชื้อชาติกันย่อมมีวัฒนธรรมย่อยของแต่ละเชื้อชาติที่คอยกำกับกับค่านิยม ทัศนคติ ความคิดและพฤติกรรมของคนในเชื้อชาติแตกต่างกัน เช่น คนจีนอาจจะมีความคิดว่าการมีลูกมาก ๆ ดี เพราะจะได้ช่วยกันทำมาหากิน หรือมีความคิดว่ามีลูกชายดีกว่าลูกสาว เป็นต้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการใช้สื่อนั้น มักจะมีข้อค้นพบว่า เมื่อคนมีรายได้สูงขึ้น มักจะมีการเลือกใช้สื่อหลายประเภทมากขึ้น ทั้งนี้ก็เป็นเหตุผลธรรมดา เนื่องจากการใช้สื่อในระบบสังคมของเรา จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย ทำให้ผู้มีรายได้สูงย่อมมีอำนาจการซื้อสูงกว่า

4. การศึกษา (Education) การศึกษาหรือความรู้ (Knowledge) เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร ซึ่งตัวแปรเรื่องการศึกษา นั้น สามารถศึกษาได้ใน 2 มิติ คือ ปริมาณของการศึกษาที่ได้รับ และประเภทของสาขาที่เรียน ดังนั้นคนที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ต่างกัน, ในยุคสมัยที่ต่างกัน, ในระบบการศึกษาที่ต่างกัน ในสาขาวิชาที่ต่างกัน จึงย่อมมีความรู้สึกรู้คิด อุดมการณ์ และความต้องการที่แตกต่างกันไป นอกจากนั้นตัวครูผู้สอนก็มี

⁵ปรมะ สตะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์, น. 115-116.

⁶กาญจนา แก้วเทพ, การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค, น. 219.

อิทธิพลต่อความคิดของผู้เรียนด้วย เพราะผู้สอนได้สอดแทรกความรู้สึนึกคิดของตัวเองให้แก่ผู้เรียน ในทำนองเดียวกับที่พ่อแม่ได้สอดแทรกความคิดของตนให้แก่บุตรในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

คนที่มีการศึกษาสูง หรือมีความรู้ดีจะได้เปรียบอย่างมากในการที่จะเป็นผู้รับสารที่ดี ทั้งนี้เพราะคนเหล่านี้มีความรู้กว้างขวางในหลายเรื่อง มีความเข้าใจศัพท์มาก และมีความเข้าใจ สารได้ดี แต่คนเหล่านี้มักจะเป็นคนที่ไม่ค่อยเชื่ออะไรง่าย ๆ สารที่มีหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุน เพียงพอมักจะถูกโต้แย้งจากคนเหล่านี้

โดยทั่วไปแล้วคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษต่ำ และ คนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ ในขณะที่คนที่มีการศึกษต่ำกว่ามักจะใช้สื่อ ประเภทวิทยุ, โทรทัศน์ และภาพยนตร์ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หากผู้มีการศึกษาสูงมีเวลาว่างพอ คน เหล่านี้จะใช้ทั้ง สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ และสื่อประเภทวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ แต่หากมีเวลา จำกัดผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะแสวงหาข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าสื่อประเภทอื่น⁷

ทั้งนี้มีการวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการศึกษากับ พฤติกรรมการรับสาร เช่น คนที่เรียนจบระดับปริญญาโทจะมีความแตกต่างจากคนเรียนจบ ปริญญาตรีคือ มีการอ่านข้อมูลอย่างวิพากษ์วิจารณ์มากกว่า (Critical) และตั้งข้อสงสัยมากกว่า (Skeptical), คนมีการศึกษาน้อยจะถูกชักชวนได้ง่ายกว่าหากใช้กลยุทธ์การโน้มน้าวแบบให้ข้อมูล ด้านเดียว (One-Sided Information) ในขณะที่คนมีการศึกษาสูงจะต้องให้ข้อมูลแบบสองด้าน (Two-Sided Information) จึงสามารถโน้มน้าวใจได้ และคนที่มีการศึกษาสูงมาก จะมีลักษณะ การเลือกเนื้อหาของสื่อมากกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย

ข้อควรคำนึงประการหนึ่งในการวิเคราะห์การศึกษาของผู้รับสารก็คือ จะต้องไม่ วิเคราะห์ความรู้ของผู้รับสารโดยยึดถือเฉพาะพื้นฐานของการศึกษาที่ได้จากสถาบันการศึกษาของ ผู้รับสารเท่านั้น เพราะการแสวงหาความรู้นั้นสามารถกระทำได้ด้วยตนเองตลอดชีวิตจากแหล่ง อื่นๆนอกเหนือจากสถาบันการศึกษา เช่น จากสื่อมวลชน จากตำรับตำราต่าง ๆ เป็นต้น ยก จากนั้น การขาดโอกาสในการได้ใช้ความรู้ก็เป็นสิ่งที่สามารถทำให้ความรู้ความสามารถทำให้ ความรู้ความสามารถของคนลดลงได้ ยกตัวอย่างเช่น ในการวิเคราะห์ผู้รับสารที่เป็นชาวชนบท ซึ่ง ไม่มีโอกาสได้อ่านหนังสือต่อหลังจากที่ออกจากโรงเรียน หรือระบบการสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพทำ ให้นักเรียนในชนบทไม่มีความสามารถในการอ่านและเขียน (illiteracy) เมื่อสำเร็จการศึกษาใน ระดับประถมศึกษาแล้ว หากเรายึดถือสถิติของทางราชการที่ว่าคนเหล่านี้ส่วนใหญ่จบการศึกษา

⁷ปรมะ สตะเวทิน, หลักนิเทศศาสตร์, น. 116-117.

ระดับประถมศึกษา ดังนั้น เราจึงทักท้วงหากว่าคนเหล่านี้สามารถอ่านออกและเขียนได้ จึงดำเนินการเผยแพร่ข่าวสารแก่คนเหล่านั้น โดยอาศัยสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ ย่อมอาจทำให้การสื่อสารของเราขาดประสิทธิผลได้ เพราะในความเป็นจริงคนเหล่านี้ล้มการอ่านการเขียนไปแล้ว หรืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ทั้งๆที่จบระดับประถมศึกษา การจบระดับประถมศึกษา กับความสามารถในการอ่านออกเขียนได้เป็นคนละเรื่องกัน นักนิเทศศาสตร์ที่ทำงานเกี่ยวกับประชาชนในชนบท หรือประชาชนในแหล่งเสื่อมโทรมที่มีการศึกษาดำเนินการควรตระหนักถึงเรื่องนี้

นอกจากการวิเคราะห์ผู้รับสารตามลักษณะทางประชากรศาสตร์แล้ว ยังสามารถวิเคราะห์ผู้รับสารตามคุณลักษณะด้านจิตวิทยาอีกด้วย⁸ ตัวแปรด้านจิตวิทยาของผู้รับสารนั้นจะเกี่ยวข้องกับสภาวะทางจิตใจของผู้รับสาร เช่น เรื่องบุคลิกภาพ แบบแผนวิธีการคิด ลักษณะทางอารมณ์ ฯลฯ สำหรับในยุคปัจจุบันนี้ ตัวแปรด้านจิตวิทยาที่นิยมนำมาใช้มากที่สุดคือ เรื่องวิถีชีวิต (Lifestyle) อันหมายถึงรสนิยม ความชื่นชอบในการใช้ชีวิตของบุคคล ในที่นี้จะกล่าวถึงเรื่อง “ค่านิยมและวิธีการดำเนินชีวิต” ในรายละเอียดดังนี้

สำหรับที่มีมาของตัวแปรเรื่อง “วิถีชีวิต” นั้นเกิดมาจากขีดจำกัดประการหนึ่งของตัวแปรด้านเศรษฐกิจ-สังคมที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั่นก็คือ มีลักษณะที่ค่อนข้างหยุดนิ่งตายตัว เช่น ตัวเลขของระดับการศึกษาหรือรายได้ซึ่งยังไม่สามารถจะเคลื่อนไหวมาอธิบายพฤติกรรมที่เป็นจริงของบุคคลได้

Mitchell (1983) จากมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด จึงได้นำเสนอตัวแปรด้านประชากรตัวใหม่ที่มีลักษณะเคลื่อนไหวมากขึ้น และมีพลังในการอธิบายได้มากขึ้น คือ เรื่องวิธีการดำเนินชีวิต (Lifestyle) Mitchell ได้ให้นิยามว่า วิธีการดำเนินชีวิต เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาของบุคคล การทำกิจกรรมในชีวิตที่ไม่ใช่ด้านการเมือง (civil activities) พฤติกรรมการบริโภค (Consumer behavior) หากเราสามารถทำความเข้าใจกับวิธีการดำเนินชีวิตในส่วนนี้ได้ เราก็จะเข้าใจว่าทำไมประชาชนที่แสดงออก และมีแบบแผนของการกระทำเช่นนั้น Mitchell มีสูตรในการศึกษาของเขาว่า “คนเราเป็นอย่างไรที่เราเชื่อ เราฝัน และเราให้คุณค่า กล่าวคือ เราพยายามใช้ชีวิตอย่างที่เราเชื่อ และทำความเข้าใจของเราให้เป็นจริง”

การที่นำแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ผู้รับสาร มาใช้ในการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการรับชม และความพึงพอใจจากการรับชมละครเกาหลีทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ก็เพื่อนำมาใช้ในการอธิบายว่าการที่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันไม่ว่าจะ

⁸ กาญจนา แก้วเทพ, การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค, น. 222-223.

เป็น อายุ เพศ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ หรืออาชีพ และการศึกษา ย่อมมีพฤติกรรมการรับชม และความพึงพอใจจากการรับชมละครเกาหลีทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีที่แตกต่างกันตามไปด้วย

แนวคิดเรื่องความสนใจในการเปิดรับสารของกลุ่มเป้าหมาย⁹

ปกติคนเราเมื่อชมรายการโทรทัศน์หรือรับสารจากสื่อใดก็ตาม มักจะเป็นการเลือกรับ Selective perception มิใช่เป็นกิจกรรมที่ถูกบังคับให้ทำ ถ้าจะชมรายการก็เพราะได้ตัดสินใจแล้วว่า จะชม เพราะฉะนั้น รายการต่าง ๆ ที่จะประสบความสำเร็จได้ จึงต้องมีลักษณะที่สำคัญมากพอที่จะหยุดและดึงดูดคนดูให้ตรึงอยู่กับรายการให้ได้ โดยการอาศัยทั้งเนื้อหา (Content) รูปแบบการนำเสนอ (Form) และรวมไปถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ชม (Audience gratification) และถ้าจะสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้ชมคล้อยตาม ปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ก็จำเป็นต้องหาองค์ประกอบที่ดึงดูดใจให้ผู้ชมมีอารมณ์ร่วม เห็นคล้อยตาม (Persuasive appeals)

แนวคิดเรื่องประเภทของพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์

ไม่มีรายการโทรทัศน์ใดที่นี้จะเขียนก็เขียน จะผลิตก็ผลิตเลยโดยปราศจากการสนับสนุนแล้วจะประสบความสำเร็จได้ง่ายทุกรายการ โดยไม่คำนึงถึงว่าจะใช้วิธีการ เทคนิค และกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับการดึงดูดความสนใจ แล้วหยุดคนดูไว้กับรายการได้ แล้วก็ก่อให้เกิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้ เพราะคนเรามีสิทธิเลือกในการรับสาร หรือดูรายการโทรทัศน์ ดังนี้

1. การชมรายการ ถือเป็นส่วนหนึ่งในหลายๆกิจกรรมของคนเรา แต่ละคนมีอิสระที่จะเลือกกระทำกิจกรรมใด ในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ที่คิดว่าน่าสนใจหรือชอบ
2. การชมรายการ ถึงแม้จะเป็นกิจกรรมรวมที่ถูกเลือกหรือกระทำ แต่ก็ใช่ว่ารายการที่ชมอยู่นั้นจะเป็นรายการเดียวที่มีอยู่ ยังมีรายการอื่นให้เลือกอีกมากมาย ที่ต้องแข่งขันกันตลอดเวลา เพื่อดึงดูดผู้ชมให้เลือกชมรายการของตนเอง

⁹ อรรณพ ลิมนารมณ, การเขียนบทโทรทัศน์, (เชียงใหม่: โครงการจัดตั้งคณะสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548), น. 31-32.

3. การชมรายการ ถึงแม้รายการเราจะถูกเลือกโดยผู้ชมแล้ว แต่ก็มีใ้หมายความว่า จะเป็นกิจกรรมที่ผูกขาดตลอดไป เพราะถ้าหากผู้ชมคิดว่ามีกิจกรรมอื่นที่น่าสนใจกว่า ก็จะเปลี่ยนความสนใจ หันเหจากรายการเราไปทันที ในขณะที่ยังชมรายการไม่จบทั้งรายการ

เพราะฉะนั้น การเขียนบทหรือการผลิตรายการโทรทัศน์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึง สิ่งที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดผู้ชมให้ชม และหน่วงคนคนดูไว้ให้อยู่กับรายการเราให้นานที่สุด เท่าที่จะนานได้ หรือตลอดไปจนจบรายการ ผู้เขียนบทหรือผู้ผลิตรายการจึงควรศึกษาทำความเข้าใจ ลักษณะและองค์ประกอบของความสนใจ (Attention) ของผู้ชมให้เข้าใจแจ่มแจ้งและท่องแท้

เป็นไปได้เหมือนกันที่คนเราอาจดูรายการโทรทัศน์เพราะถูกบังคับ จำยอม หรือไม่มีทางเลือก เช่น เนื่องจากลูกอยากดูก็เลยต้องดู เป็นต้น หรืออาจมีทางเลือก รวมทั้งไม่ได้ถูกบังคับ และที่ดูอย่างไม่ตั้งใจ หรือมีสมาธิเท่าไร แต่ที่ดูก็เพราะกำลังเบื่อหน่าย ไม่รู้จะทำอะไรก็ไม่ได้

อย่างไรก็แล้วแต่ เหตุการณ์เหล่านี้มิใช่จะเกิดขึ้นได้บ่อยและเราก็ไม่อาจเลี่ยงที่จะผลิต รายการด้วยความหวังที่ลมๆแล้งๆเช่นนี้ได้ โดยคิดว่าอาจจะประสบผลโดยบังเอิญ เป็นต้น เนื่องจากการผลิตรายการโทรทัศน์มีการลงทุนที่เสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ถ้าล้มเหลว ก็จะต้องสูญเปล่า อย่างใหญ่หลวง ฉะนั้น จำเป็นต้องมีหลักการรองรับเพื่อเป็นหลักประกันในการสร้างความเชื่อมั่น สำหรับการผลิตรายการแบบหวังผลที่ชัดเจน นั่นก็คือ ต้องศึกษาพฤติกรรมของคนเราเกี่ยวกับการ ให้ความสนใจในการเข้าร่วมหรือทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะความสนใจที่มีให้กับรายการโทรทัศน์ (Attention) ซึ่งมีองค์ประกอบที่ควรทำความเข้าใจ คือ

1. ระดับความสนใจ (Intensity of attention) คือ ความมากน้อยของความสนใจที่ คนเรามีให้ต่อการชมรายการ ซึ่งย่อมแตกต่างกันไปตามความสำคัญของเนื้อหา เนื้อเรื่องของ รายการ ถ้าหากรายการไม่มีความสนใจมากพอก็อาจจะเปลี่ยนไปทำกิจกรรมอื่นที่คิดว่าน่าสนใจ มากกว่า โดยอาจจะปิดเครื่องรับไปเลย หรือไม่ก็เปิดไว้แต่ไม่สนใจปล่อยให้เสียงรบกวน แก่ เหนงา แคนั่นเองก็ได้ หากรายการมีอะไรที่น่าสนใจหรือมีความสำคัญมาก ๆ ก็อาจจะกลับมาให้ ความสนใจชมรายการต่อก็ได้ เพราะฉะนั้น ผู้เขียนบทหรือผู้ผลิตรายการต้องพยายามหา องค์ประกอบต่างๆ ที่คิดว่าจะเป็นสิ่งสำคัญและน่าสนใจมากๆ ต่อการดึงให้ผู้ชมเป้าหมายให้ความ สนใจต่อการชมรายการตลอดเวลาและต้องมีความน่าสนใจและความสำคัญมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นตัวเลือก

2. ระยะเวลาแห่งความสนใจ (Attention span) คือ ช่วงแห่งความสนใจหรือ ระยะเวลาของความสนใจที่คนเราสามารถจะมีให้กับการชมรายการ ซึ่งในแต่ละคน แต่ละเพศ แต่ ละวัย แต่ละระดับการศึกษาย่อมมีระยะเวลาความสนใจไม่เท่ากัน หรือแม้แต่ในคน ๆ เดียวกันก็ให้

ความสนใจต่อรายการประเภทต่าง ๆ ไม่เท่ากัน เช่น เป็นเรื่องง่าย ๆ หรือเรื่องซับซ้อน เรื่องเบา ๆ บันเทิง หรือเป็นเรื่องข่าวสารความรู้หนัก ๆ เป็นต้น ถ้าหากคนเราจะยี้ระยะเวลาแห่งความสนใจของตัวเองให้นานออกไปก็เท่ากับเป็นการบังคับตัวเอง และต้องใช้ความพยายามอย่างมากด้วย ซึ่งจะสำเร็จมากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นเรื่องยากหรือง่าย เป็นสิ่งสำคัญหรือน่าสนใจมากแค่ไหน แต่โอกาสเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ยาก ฉะนั้น หากจะเขียนบทเพื่อผลิตเป็นรายการที่ดี ประสบความสำเร็จจะต้องกำหนดหรือนำเสนอสิ่งที่สำคัญ น่าสนใจ เพื่อดึงให้คนเราหันมาชมรายการมากกว่าที่จะปล่อยให้ผู้นั้นบังคับตัวเอง หรือหาแรงจูงใจให้กับตัวเองชมรายการนั้น ๆ

จากแนวคิดเรื่องความสนใจในการเปิดรับสารของกลุ่มเป้าหมาย เมื่อนำมาพิจารณากับพฤติกรรมการรับชม และความพึงพอใจจากการรับชมละครเกาหลีทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ชมจะเลือกรับชมชมเฉพาะเรื่องที่ตนชื่นชอบและพอใจ ดังนั้น แนวคิดจึงช่วยอธิบายถึง สิ่งที่น่าสนใจ ที่สามารถดึงดูดผู้ชมให้ชม และตรึงคนคนดูไว้ให้อยู่นานที่สุด เท่าที่จะนานได้ หรือตลอดไปจนจบรายการ ว่าควรจะต้องคำนึงถึงอะไรในการทำให้เกิดความพึงพอใจนั้น ๆ เกิดขึ้น

แนวคิดเรื่องละคร

“ละคร” (Drama) มีรากของคำมาจากภาษากรีก หมายถึง ทำ (to do) แสดง (to act)¹⁰ อริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีกได้ให้ความจำกัดความของคำว่าละคร โดยให้ความหมายว่า ละคร คือ การเลียนแบบการกระทำของมนุษย์ (imitated man action) อริสโตเติลเขียนไว้ว่า ละครโศก (Tragedy) คือ การเลียนแบบการกระทำในรูปแบบของการแสดง (the imitated of an action in the form of action)

“DRAME”	=	man in action or man making decision which lead to crisis
ละคร	=	คนที่กำลังแสดง หรือคนที่ตัดสินใจทำอะไรบางอย่างซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์วิกฤต

แนวคิดเรื่ององค์ประกอบของละคร¹¹

¹⁰ อรุณ เลิศจรรยารักษ์, หลักการเขียนบทโทรทัศน์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดดา, 2548), น.66-67.

¹¹ มาณวิกา ตันติสุกฤต, การผลิตรายการโทรทัศน์, 2528, น. 135.

องค์ประกอบของละคร แอริสโตเติล (Aristotle) ได้เห็นความเห็นบรรยายถึงองค์ประกอบของบทละครไว้ในหนังสือเรื่องโพเอติกส์ (Poetics) ซึ่งเป็นตำราเกี่ยวกับทฤษฎีการเล่นละครเล่มแรกของโลก ได้กล่าวถึงบทละครของกรีกในสมัยโบราณ ซึ่งนับว่ามีคุณค่าและสามารถนำมาเป็นหลักในการศึกษาบทละครของยุคสมัยต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

องค์ประกอบของบทละคร จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยดังนี้

1. เค้าโครงเรื่อง (Plot) หรือ เรื่องราว (Story) หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละครอย่างมีเหตุผลและจุดหมายปลายทาง การวางเค้าโครงเรื่องก็คือ การวางแผนหรือการกำหนดเส้นทางการกระทำของตัวละครทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ว่า มีอะไรเกิดขึ้นในละครเรื่องนั้น คือ มีใครทำอะไรด้วยจุดมุ่งหมายอย่างไร ภายใต้เครื่องปรุงแต่งแวดล้อมเช่นไร พบอุปสรรคขัดข้องอย่างไร สามารถแก้ปัญหาเปลี่ยนแปลงหรือตัดสินใจอย่างไร และผลสุดท้ายคืออะไร

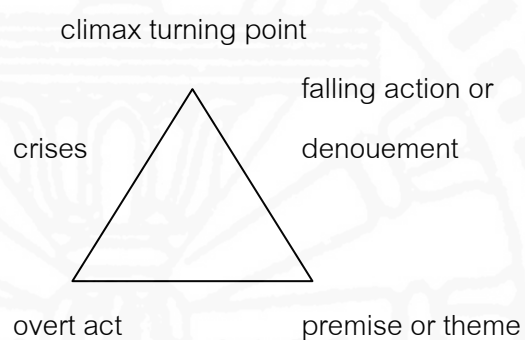
โครงสร้างของโครงเรื่อง หรือโครงสร้างของละครนั้น¹² โครงเรื่องโดยทั่วไปจะเริ่มจากสาระสำคัญของเรื่อง (Theme) หรือหลักสมมติฐานของเรื่อง (Premise) ซึ่งปรากฏอยู่ในประโยคเพียงประโยคเดียว เช่น เรื่อง Hamlet ความพยายามทำให้เกิดโศกนาฏกรรม (the revenge cause tragedy) แล้วจึงดำเนินเรื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไป ซึ่งก็จะเป็นเรื่องของการเล่นละคร นั่นคือการแสดงให้ผู้ชมเข้าใจว่ามีอะไรเกิดขึ้นและจะนำไปสู่การแสดงซึ่งมีความเข้มข้น (rising action) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความน่าสนใจ ความสับสนยุ่งเหยิง และอุปสรรคต่างๆเป็นตอนต่อไป ปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ หรือจุดวิกฤต (crises) และข้อแก้ปัญหาหรือทางออก ซึ่งนำไปสู่ข้อสรุปขณะที่การแสดงถึงจุดเข้มข้นสูงสุด ความยุ่งยากสับสนเกิดขึ้นโดยการแนะนำนิสัยของตัวละครใหม่ แนะนำข้อมูลใหม่ และมีฝ่ายต่อต้าน ฝ่ายที่เห็นด้วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายในสถานการณ์ใหม่ แม้ว่าลำดับสูงสุดของจุดวิกฤติ หรือจุดตัดสินใจ (จุดสูงสุดของอารมณ์) เป็นส่วนที่จะทำให้เกิดตอนที่สำคัญที่สุด (Climax) หลังจากตอนที่สำคัญที่สุดแล้ว มักจะเป็นตอนที่สถานการณ์ต่างๆคลี่คลายลง (falling action) การแสดงตอนนี้เป็นผลจากตอนที่สำคัญที่สุดของเรื่อง บางครั้งก่อนที่จะถึงจุดวิกฤติซึ่งจะนำไปสู่จุด Climax อาจจะมีตลกมาผ่อนคลายอารมณ์ผู้ชมก่อนก็ได้ ถือเป็น comic relief

¹² อรุณ เลิศจรรยาภักษ์, หลักการเขียนบทโทรทัศน์, น. 68-70.

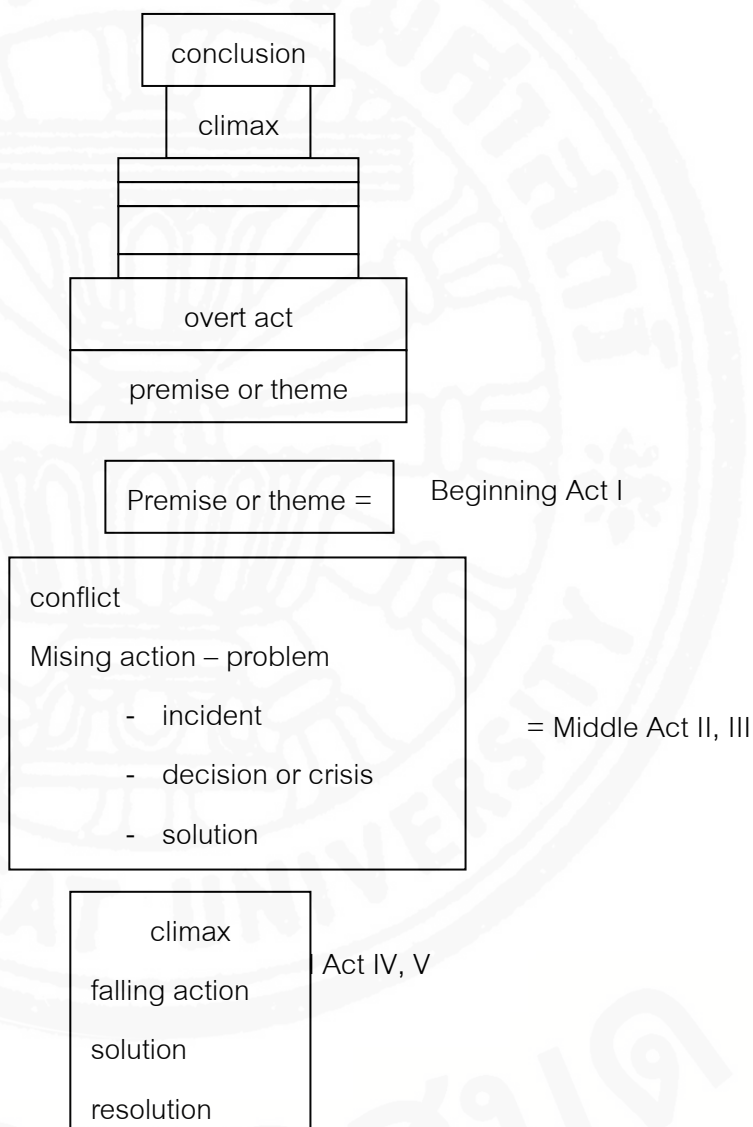
ภาพที่ 2.1

แสดงโครงสร้างของละคร

โครงสร้างของละคร (Structure) มีรูปแบบหลายอย่างด้วยกัน มีของ Fraytag Pyramid



ภาพที่ 2.2
แสดงโครงสร้างของละคร



Freytag กำหนดว่าละครทั้ง 5 องค์นั้น ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ซึ่งมาสัมพันธ์กันดังนี้คือ
 อารัมภบท (introduction) การแสดงซึ่งเพิ่มความเข้มข้น (rising action) จุดวิกฤต (crisis) หรือ
 จุดสำคัญที่สุด (climax) สถานการณ์คลี่คลาย (falling action) หรือผลสะท้อนกลับ และความ

หายนะ (return and catastrophe)

1. อารัมภบท (The introduction) กำหนดของฉากของละคร และเริ่มการแสดงโดยจัดบทข้อมูลที่เป็นพอบที่จะทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจว่าอะไรจะเกิดขึ้นตามมา พุดอีกก็คือ การอธิบาย (exposition) การอธิบายในที่นี้นั้นทำโดย ตัวละครพูดถึงตนเอง (direct) ตัวละครคนหนึ่งพูดถึงตัวละครอีกคนหนึ่งโดยอ้อม ตัวละครสองคนพูดถึงตัวละครคนที่สามโดยทางอ้อม (indirect)

2. การแสดงที่เพิ่มความเพิ่มความเข้มข้น (rising action) องก์ที่ 2 องก์ 3 เหตุการณ์สืบหน้าไป และเพิ่มความยุ่งยากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นการจำเป็นมากที่จะต้องกล่าวพาดพิงถึงเนื้อเรื่องตัวละคร ภาษาที่ใช้ และเค้าโครงเรื่อง

3. จุดวิกฤติ (crisis) (หมายเหตุ crises เป็นภาษาเก่า Crisis ภาษาใหม่) การแสดงดำเนินต่อไปจนถึงจุดวิกฤติ จุดวิกฤติหรือเป็นที่รู้จักกันดีอีกอย่างก็คือจุดหัวเลี้ยวหัวต่อ (turning point) จุดสำคัญที่สุดที่กระตุ้นอารมณ์เครียดสูงสุด (climax) อารมณ์เกิดขึ้นภายหลังจุดวิกฤติซึ่งเป็นตัวแทนของความยุ่งยากที่สุดของเหตุการณ์เมื่อเหตุการณ์เมื่อเหตุการณ์บีบบังคับทั้งหลายเกิดขึ้น และบังคับให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ ต้องตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ในทิศทางที่ละครจะต้องดำเนินต่อไป

4. สถานการณ์คลี่คลายลง (falling action) การแสดงซึ่งตามมาหลังจากจุดวิกฤติหรือจุดหัวเลี้ยวหัวต่อผ่านไป การแสดงตอนนี้เป็นผลจากจุดสำคัญสูงสุดของเรื่อง (climax) ผลกระทบที่สำคัญที่สุดที่มีสาเหตุมาจากความเข้มข้นของการแสดง (rising action) จนมาถึงหัวเลี้ยวหัวต่อของเรื่อง ตอนนี้จะเห็นฉากที่สถานการณ์คลี่คลาย เป็นฉากที่ผ่อนคลายอารมณ์ผู้ชม ความตลกขบขันมักจะมีในฉากนี้ ละครตอนนี้จะแสดงถึงความเป็นชีวิตชีวาของเหตุการณ์หรือเหตุการณ์ที่สนุกสนาน

5. เหตุการณ์หรือความหายนะ (catastrophe) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในละครโศก (tragedy) เป็นผลซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการดำเนินเรื่อง ในโศกนาฏกรรมมักจะมีการตายของตัวเอกและตัวละครอื่น ๆ เป็นลักษณะสำคัญ ทั้งนี้อาศัยหลักที่อริสโตเติลเขียนไว้ใน “Poetic” ซึ่งเป็นโครงเรื่องของละครประเภทโศกนาฏกรรม

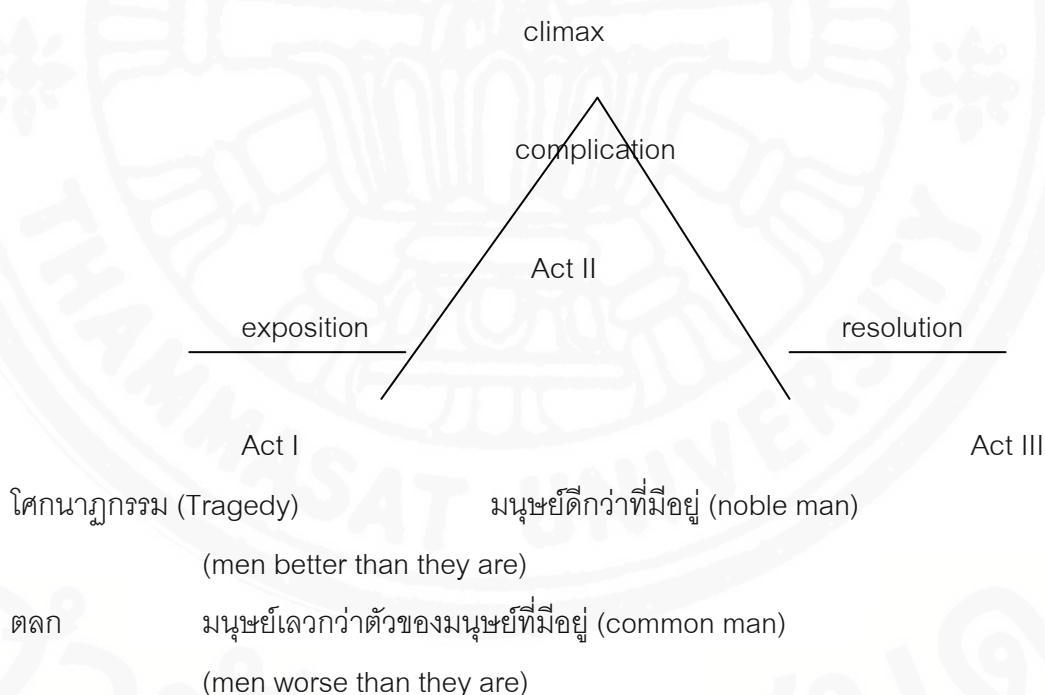
โครงการสร้างของละครดังกล่าวมานี้เป็นโครงสร้างแบบเดิมคือ มีอารัมภบท (introduction) การแสดงที่เพิ่มความเข้มข้น (rising action) จุดวิกฤติ (crisis) สถานการณ์คลี่คลายลง (falling action) และหายนะ (catastrophe)

ส่วนละครโทรทัศน์ นั่นก็คือ การแสดงต่อเนื่องกันด้วยภาพและเสียง ภาพนั้นมี 3 อย่าง คือ Acting หมายถึง ตัวละครและการแสดงของตัวละครนั้น ๆ Setting (ฉาก) และ Lighting (แสง)

ส่วนเสียงนั้นก็ 3 อย่างเช่นกัน คือ Dialogue (บทสนทนา) Sound Effect (เสียงประกอบ) และ Background Music (เสียงเพลงประกอบ)

ในส่วนของโครงสร้างของละครโทรทัศน์นั้น¹³ เนื่องจากมีโฆษณาด้วยจะใช้ 3-4 องก์ ละครโทรทัศน์ใช้แนวทางเช่นเดียวกับละครสมัยใหม่ซึ่งละครสมัยใหม่จะแสดงให้เห็นถึงความมีเสรีภาพอย่างมากในด้านโครงสร้างของละคร แต่การสร้างความคิดและคลายความคิด ความยุ่งยากและการตกลงใจ (complication and resolution) ยังคงเป็นหัวใจของโครงสร้างของละคร ละครสมัยใหม่โครงสร้าง 3 องก์ คือ การอธิบายปูเรื่อง (exposition) ความยุ่งยาก (complication) การตกลงใจ (resolution)

ภาพที่ 2.3
แสดงโครงสร้างของละครโทรทัศน์



ดังนั้น โครงสร้างของละครโทรทัศน์ มีหลักสำคัญคือ มีแก่นสำคัญของเรื่อง (Theme or premise) อารัมภบท (introduction) ความยุ่งยากขัดแย้ง (conflict) การแสดงที่เพิ่มความเข้มข้น

¹³ เรื่องเดียวกัน, น. 70-71.

(rising action) จุดวิกฤต (crisis) หรือจุดสำคัญของเรื่อง (climax) สถานการณ์คลี่คลาย (falling action) การแก้ไขปัญหา หรือการตกลงใจ (solution or resolution) เป็นต้นจบ

2. บทละคร (Script)¹⁴ หมายถึง สิ่งที่เขียนเรียบเรียงขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการแสดงและการถ่ายทำละคร เป็นบทที่เขียนมาเพื่อนำไปแสดงให้คนดู สิ่งต่างๆที่ปรากฏในบทละครจะต้องถูกนำไปถ่ายทอดให้ผู้ชมเห็นจากการกระทำ (action) หรือการแสดง (perform) ของนักแสดง

3. การแสดง (Performing) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของละคร แม้จะมีบทละครที่สมบูรณ์แต่ปราศจากการแสดงก็ไร้ความหมาย ผู้ชมยังไม่ได้รับรู้เรื่องราวของละคร โทริทัศน์เรื่องนั้นจนกว่าจะเกิดการแสดงให้เห็น การแสดงเป็นการนำเรื่องราวและบทละครมานำเสนอผ่านทางกรกระทำของตัวละครด้วยคำพูด น้ำเสียง สีหน้า แววตา กิริยาท่าทาง และอารมณ์ต่างๆ

4. ตัวละครและการวางลักษณะตัวละคร (Character and Characterization)¹⁵ ตัวละคร รวมทั้งการวางลักษณะนิสัยตัวละคร ซึ่งหมายรวมถึงพัฒนาการของตัวละครด้วย ตัวละครคือ ผู้กระทำ และผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำในบทละคร ส่วนการวางลักษณะนิสัยตัวละคร คือ การที่ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครมีลักษณะนิสัยอย่างไรตามความเหมาะสมของเรื่องราวที่เสนอ ส่วนพัฒนาการของนิสัยตัวละครนั้นก็หมายถึง การที่นิสัยใจคอ หรือทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิตของตัวละครมีพัฒนาการหรือเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากประสบการณ์ หรือ เหตุการณ์ที่มากระทบวิถีชีวิตของตน ซึ่งตัวละครนั้นแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

4.1 ตัวละครที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว (Typed Character) หมายถึง ตัวละครที่สามารถมองเห็นได้แต่เพียงด้านเดียว และมักมีลักษณะนิสัยตามแบบฉบับที่นิยมใช้ในบทละครทั่วไป เช่น “พระเอก” “นางเอก” “ผู้ร้าย” “ตัวโกง” “ตัวอิจฉา” ฯลฯ ซึ่งตัวละครเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในบทละครเรื่องใดก็มักจะมีลักษณะนิสัยคล้ายๆกัน และมักจะทำในสิ่งที่ผู้ชมได้คาดหมายไว้สำหรับตัวละครประเภทนี้ ทำให้ผู้ชมติดตามเรื่องราว และสามารถเข้าใจได้ตลอดเรื่องอย่างง่ายดาย

4.2 ตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน (Well-rounded Character) หมายถึง ตัวละครประเภทที่มีความลึกซึ้งและเข้าใจยากกว่าตัวละครประเภทแรก มักมีลักษณะคล้ายชีวิตของคน

¹⁴ชยพล สุทธิโยธิน และ สันติ เกษมสิริทัศน์, “การสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์, หน่วยที่ 8, พิมพ์ครั้งที่ 1 (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548), น. 66.

¹⁵มานวิกา ตันติสุกฤต, การพลิตรายการโทรทัศน์, น. 135-139.

จริงๆ ซึ่งอาจจะมองเห็นได้โดยรอบด้าน มีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย และต้องการศึกษาอย่างละเอียด จึงจะสามารถเข้าใจได้ ตัวละครประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาทางด้านนิสัยใจคอ หรือมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิต เนื่องจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในละคร

5. ความคิด (Thought) ความคิดที่อยู่ในบทละครนั้น คือ ข้อเสนอที่ผู้เขียนพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริงจากเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละครกล่าวคือ หลังจากที่ได้ชมละครเรื่องนั้นๆ ไปแล้ว ผู้ชมจะได้รับแง่คิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิตที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารต่อผู้ชม “ความคิด” ที่อยู่เบื้องหลังเรื่องราวในละคร ก็คือ จุดมุ่งหมาย หรือความหมาย ของบทละครเรื่องนั้นในปัจจุบัน มักมีผู้นิยมใช้คำว่า “แก่น” (Theme) ของเรื่อง ซึ่งหมายความว่าละครเรื่องนั้นพูดถึงอะไร และพูดถึงเรื่องนั้นว่าอย่างไร ซึ่งก็ได้แก่ ความคิด

ความสัมพันธ์ของความคิดกับเค้าโครงเรื่อง และตัวละคร ความคิดที่อยู่ในบทละคร จะต้องมีความกลมกลืนเป็นโครงเรื่องและตัวละครอย่างที่จะแยกจากกันไม่ได้ วิธีแสดงความคิดของผู้เขียนบทก็คือ แสดงผ่านเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละคร ซึ่งจะต้องเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล และมีความเหมาะสมทั้งในแง่ของโครงเรื่องและตัวละคร หลักของการให้ “ความคิด” ที่ถูกต้องจะต้องเป็นการให้ความคิดอย่างแนบเนียน โดยที่ผู้ชมจะได้รับความคิดจากประสบการณ์ในการติดตามเรื่องราวในละคร ความคิดเรื่องหลังบทละครจะต้องเป็นสิ่งที่เหตุการณ์ในละครพิสูจน์ให้เราเห็นได้ว่าเป็นความจริงจากการกระทำของตัวละครและจากผลที่ตัวละครได้รับจากการกระทำอื่นนั้น ความยิ่งใหญ่ของบทละครนั้น นอกจากขึ้นอยู่กับการวางเค้าโครงเรื่องที่ดี และการสร้างตัวละครที่น่าสนใจแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความลึกซึ้งของความคิดที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังบทละครเรื่องนั้นอีกด้วย

6. การใช้ภาษา (Diction) หมายถึง ศิลปะของการถ่ายทอดเรื่องราวและความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาทางคำพูดของตัวละคร หรือบทสนทนา เจรจา อันอาจจะเป็นบทร้อยแก้ว หรือร้อยกรองตามแต่ความเหมาะสมของลักษณะบทละคร และเหตุการณ์ในแต่ละตอนของบทละครเรื่องนั้นๆ ซึ่งศิลปะของการใช้ภาษานี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่การเขียนบทละครที่ดี

7. เพลง (Song) หมายถึง ศิลปะของการถ่ายทอดเรื่องราว และความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาทางบทเพลงที่ตัวละครต้องขับร้อง เพลง ในแง่ของละคร บางครั้งความเจียบสนิทหลังจากที่ตัวละครได้รับข่าวร้าย อาจมีผลเป็นเพลง ที่ให้ความสะเทือนใจแก่ผู้ชมได้อย่างรุนแรง ฉะนั้นความสามารถของผู้ประพันธ์ ที่จะเลือกการใช้ถ้อยคำให้เกิดเสียง จังหวะ ลีลา และความสูงต่ำ ดัง ค่อย ของบทพูด ซึ่งอาจรวมเรียกว่า เพลงนั้นเป็นผลทำให้เกิดบรรยากาศ อารมณ์ และปฏิกิริยา ตอบโต้จากผู้ชม ตามความประสงค์ของผู้ประพันธ์เป็นอย่างดี ฉะนั้นในการเขียนบทละครนั้น หากมีบทเพลงใดเป็นองค์ประกอบ บทเพลงในละครเรื่องนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับ

องค์ประกอบอื่นๆ อย่างชนิดที่จะไม่สามารถตัดทิ้งได้เลย โดยที่ไม่กระทบกระเทือนค่าของบทละครนั้นๆ

8. ภาพ (Spectacle) เนื่องจากบทละครมิได้เขียนขึ้นมาเพื่อให้สำหรับอ่าน แต่เป็นการเขียนขึ้นเพื่อนำมาแสดง ความดีเด่นของบทละครจึงไม่ได้อยู่ที่คำพูดของตัวละครที่พิมพ์ไว้บนหน้ากระดาษแต่เพียงอย่างเดียว สิ่งอื่นๆ เช่นบทบาทของตัวละครที่จะสามารถนำมาแสดงให้เห็นได้ด้วยใบหน้า ท่าทาง และจังหวะเคลื่อนไหวที่แนบเนียน จะเพิ่มพูนรสชาติให้แก่ละครเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างมาก บทละครที่ดีเด่นมักจะเต็มไปด้วยจุดต่างๆ ที่นักแสดง ผู้กำกับการแสดง ผู้ออกแบบ ผู้ออกแบบและสร้างสรรค์ทางด้านต่างๆ จะสามารถนำมาตีแผ่ความหมาย และการแสดงออกในแง่ของ “ภาพ” ที่ปรากฏได้อย่างมีศิลปะชวนให้ติดตาม

ในปัจจุบันนักทฤษฎีการละครหลายท่านนิยมนำเอา “เพลงและภาพ” มารวมกันแล้วเรียกเสียใหม่ว่า “ภาพและเสียง” โดยหมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ซึ่งปรากฏต่อสายตาและโสตประสาทของผู้ชม

จากการที่ประมวลเอาองค์ประกอบตามแนวทางที่อริสโตเติลได้จำแนกว่า แม้ว่าบทละครจะมียุคองค์ประกอบด้วย คำโครงเรื่อง ตัวละคร ความคิด การใช้ภาษา เพลง และภาพ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ส่วนต่างๆ ของบทละครจะต้องมีความสัมพันธ์กันจนแทบจะแยกออกจากกันมิได้ คำโครงเรื่อง ตัวละคร และความคิด ประกอบกันเป็นเนื้อหาสาระของบทละครซึ่งเปรียบเสมือนวิญญาณที่ซ่อนอยู่ภายใน ส่วนบทเจรจา เพลง เสียง และภาพที่ปรากฏแก่สายตาผู้ชมนั้น เป็นเสมือนศิลปะที่เกี่ยวกับการแสดงออกซึ่งเป็นเสมือนร่างกายของละครที่ห่อหุ้มอยู่ภายนอก มีหน้าที่สื่อสาร และถ่ายทอดเนื้อหาสาระซึ่งอยู่ภายในไปสู่ผู้ชมนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์¹⁶

ละครโทรทัศน์ เป็นรูปแบบความบันเทิงทางโทรทัศน์แขนงหนึ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานเกือบห้าสิบปี โดยเริ่มออกอากาศนับตั้งแต่ตั้งสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2498 จนถึงปัจจุบัน ละครเป็นความบันเทิงที่ประชาชนให้ความนิยมสูงสุดมาโดยตลอด การทำละครโทรทัศน์แต่เดิม เป็นการนำบทประพันธ์ที่มีอยู่แล้วมาจัดแสดงโดยตรง ต่อมา มีการพัฒนาการนำเสนอละครโทรทัศน์ มีการนำบทประพันธ์มาเรียบเรียงใหม่เพื่อใช้ในการแสดงละคร

¹⁶ชยพล สุทธิโยธิน และ สันติ เกษมสิริทัศน์, “การสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์, น. 63-64.

โทรทัศน์ มีการแต่งเรื่องราวขึ้นใหม่เพื่อทำเป็นละครโทรทัศน์ มีการพัฒนากลวิธีในการนำเสนอ หลากหลายยิ่งขึ้น มีการเล่าเรื่องที่น่าสนใจมากขึ้น มีเทคนิคการผลิตรายการที่ทันสมัย ทำให้ละครโทรทัศน์พัฒนาไปมาก อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าเป็นห่วงของละครโทรทัศน์ก็คือ การคิดทำละครที่ สนุกสนานถูกใจผู้ชม ตรงตามความต้องการของสถานี มีอัตราความนิยมของผู้ชมมาก เพื่อสร้าง รายได้จากการโฆษณาเพื่อมาหล่อเลี้ยงสถานี รวมทั้งมีคุณค่าต่อสังคมในการพัฒนาสติปัญญา ความคิดของประชาชนทั่วไป

ความหมายของละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์มีความหมายทั่วไปคือ เป็นความบันเทิงแบบบันเทิงคดี (fiction) ที่ นำเสนอทางโทรทัศน์ กล่าวคือ เรื่องราวที่นำเสนอเป็นเรื่องราวที่แต่งขึ้นตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ และผู้เขียนบท ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องจริงเสมอไป หรืออาจเป็นเรื่องจริงที่นำมาดัดแปลงเป็น ละครก็ได้ หรืออาจนำโครงความเป็นจริงบางส่วนมาขยายแต่งเติมให้เป็นละครก็ได้ โดยมี วัตถุประสงค์หลัก คือ การให้ความบันเทิง

ความหมายของละครโทรทัศน์ในแง่ของกลวิธีการนำเสนอ ละครโทรทัศน์ (Television Drama) เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราว (story) เรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งได้มีการวางโครงเรื่อง (plot) การนำเสนอในลักษณะสร้างความสนใจของผู้ชม โดยการสร้างความขัดแย้ง (conflict) การพัฒนา ความขัดแย้งนำไปสู่จุดสูงสุดทางอารมณ์ของเรื่อง (climax) และจบลงในที่สุด

ความหมายของละครโทรทัศน์ในแง่ของการสื่อสาร ละครโทรทัศน์ (Television Drama) เป็นการสื่อสารชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความคิด อารมณ์ และความรู้สึก จากผู้ส่ง สาร คือ ผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบท และผู้กำกับการแสดงไปยังผู้รับสารคือผู้ชมโทรทัศน์ เพื่อให้ผู้ชมเกิด อารมณ์และรู้สึกร่วมตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร

ละครโทรทัศน์มีพัฒนาการมาจากรูปแบบความบันเทิงหลายแขนงรวมกันนับตั้งแต่ วรรณคดี ไซน ละครพูด ละครร้อง ละครรำ ลิเก ลำตัด หนัง ภาพยนตร์ แม้ภาพแบบความบันเทิง ของละครโทรทัศน์มีความแตกต่างจากความบันเทิงแขนงอื่นอย่างมาก แต่มีสองสิ่งซึ่งเป็นพื้นฐาน ร่วมกันของละครโทรทัศน์และภาพแบบความบันเทิงแขนงอื่น ๆ คือ ทั้งละครโทรทัศน์และความ บันเทิงแขนงอื่น ๆ ที่กล่าวถึงต่างมี เรื่องราว (story) และการแสดง (performing) เป็นพื้นฐาน

ละครโทรทัศน์นั้นมีลักษณะพิเศษ ก็คือ ละครโทรทัศน์เข้ามาอยู่ในบ้านเรือน ขณะที่ชม ละครโทรทัศน์ ผู้ชมต่างก็มีอิสระที่จะทำกิจกรรมอื่นไปด้วยก็ได้ และผู้ชมไม่ต้องเดินทางออกจาก บ้านเพื่อไปชมการแสดง ทำให้ละครโทรทัศน์มีลักษณะเป็นเหมือนเพื่อน อย่างไรก็ตามความที่ผู้ชม

มีอิสระในการทำกิจกรรมอื่น ๆ ไปพร้อม ๆ กับชมละครโทรทัศน์ ดังนั้นทำให้ละครโทรทัศน์ต้องใช้ความพยายามดึงดูดความสนใจของผู้ชมให้หันมาดูละคร และติดตามเรื่องราวในละครอยู่ตลอดเวลา

ประเภทของละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์แรกเริ่มได้รับอิทธิพลมาจากละครเวที และต่อมาเมื่อเกิดมีสื่อภาพยนตร์ขึ้น และมีการสร้างภาพยนตร์แพร่หลาย ละครโทรทัศน์ก็ได้รับเอารูปแบบภาพยนตร์มาใช้ จึงทำให้เกิดละครขึ้นมาหลากหลายประเภท ซึ่งละครสามารถแบ่งออกเป็น 11 ประเภทดังนี้¹⁷

1. ละครโศกนาฏกรรม (Tragedy) เป็นละครที่มีลักษณะสำคัญคือ เป็นการนำเสนอความทุกข์ทรมานของมนุษย์ที่จบลงด้วยหายนะของตัวเอก ตัวเอกมักเป็นบุคคลที่มีความสามารถหรือมีพรสวรรค์อันยิ่งใหญ่ แต่ขณะเดียวกันก็มีข้อบกพร่องสำคัญที่เป็นปมนำไปสู่ความหายนะของตนในที่สุด เรื่องราวของเหตุการณ์ในละครประเภทนี้มักจะแสดงให้เห็นถึงความเจ็บปวดทุกข์ทรมานของมนุษย์ ทำให้เกิดความรู้สึกสงสาร เห็นอกเห็นใจ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจชีวิต ความหายนะของตัวเอกที่เกิดขึ้นในเรื่องจะต้องเกิดขึ้นตามกฎแห่งกรรม อันเกิดจากลักษณะนิสัยของตัวละครและการกระทำที่ผิดพลาดของตัวละครอย่างเป็นเหตุเป็นผล ไม่ใช่ด้วยความบังเอิญ ซึ่งเมื่อผู้ชมชมแล้วจะได้บังเกิดความเข้าใจชีวิต (enlightenment) เกิดการชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว (catharsis) สร้างความรู้สึกสูงส่งและงดงามในจิตใจ (exaltation)

2. ละครตลกขบขัน (Comedy) ละครตลกแบ่งออกเป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ ละครตลกแบบฟาร์ส (Farce) และละครตลกแบบคอเมดี้ (Comedy)

2.1 ละครตลกแบบฟาร์ส (Farce) เป็นละครตลกที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นจุดเริ่มต้นของละครตลกอื่นๆ เกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์ที่รู้จักการหัวเราะเยาะเย้ยข้อบกพร่อง ความผิดพลาดของตนเองและผู้อื่น ทำให้มนุษย์สามารถอดทนต่อสภาพแวดล้อมที่ลำบากยากเข็ญได้ สามารถต่อสู้เผชิญชีวิตได้อย่างเข้มแข็งต่อไป ตลกแบบฟาร์สมักใช้ความตลกแบบพลิกความคาดหมายด้วยเหตุการณ์ที่เหลือเชื่อ และเกือบไม่มีทางเป็นไปได้ในโลกแห่งความจริง อย่างไรก็ตามผลของข้อบกพร่องต่าง ๆ จะต้องไม่สร้างความรู้สึกเสียหายเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างจริงจังเหมือนในโลกของความเป็นจริง มิฉะนั้นผู้ชมจะรู้สึกสงสารมาแทนที่ความตลก

2.2 ละครตลกแบบคอเมดี้ (Comedy) เป็นละครตลกที่พัฒนามาจากละครตลกแบบฟาร์ส โดยนำเอาภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความคิดมาพัฒนาความตลกให้

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, น. 67-72.

ละเมียดละไมสุขุมลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำให้เกิดละครตลกที่แนบเนียน ไม่โจ่งแจ้ง โปกฮาอะอะตึงตัง เหมือนละครตลกแบบฟาร์ส ละครตลกแบบคอเมดี้ที่นิยมแสดงมาตั้งแต่เดิมมีหลายประเภท นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์ภาพแบบโดยนำเอาละครประเภทอื่นมาผสมผสาน จนเกิดเป็นละครตลกหลายประเภทย่อยดังนี้

2.2.1 ละครตลกรักโรแมนติก (Romantic Comedy) เป็นละครที่ใช้จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ แต่มีเหตุผลน่าเชื่อถือ เป็นเรื่องราวความรักของตัวละครเอก พระเอกนางเอกที่มีคุณสมบัติดีหล่อสวยงามตามอุดมคติ ต้องเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ นานาในตอนต้นเรื่อง แต่ก็สามารถฝ่าฟันมาได้จนพบกับความสุขในตอนท้ายเรื่อง เรื่องราวจะนำเสนอความสุขจากความตลกขบขันเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชม ซึ่งอาศัยตัวละครตลกอาชีพ (Clown) นอกเหนือจากพระเอกนางเอก คอยสร้างเรื่องราวขบขันจากคำพูด กิริยาท่าทาง ด้วยความเป็นความเขย ความซื่อไร้เดียงสา หรือความไม่รู้

2.2.2 ละครตลกชั้นสูง หรือตลกผู้ดี (High Comedy/ Comedy of Manners) เป็นละครตลกที่ล้อเลียนเสียดสีชีวิตในสังคมชั้นสูง ล้อเลียนเรื่องราวพฤติกรรมขนบธรรมเนียมของคนชั้นสูงในสังคม ซึ่งเต็มไปด้วยขนบธรรมเนียม แบบพิธี ข้อบังคับต่าง ๆ มากมายจนบางครั้งทำให้รู้สึกอึดอัด จึงทำให้เกิดการสร้างเรื่องล้อเลียนขึ้น และมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ตลกผู้ดี” (Comedy of Manners) คำว่า Manners หมายถึง กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียม สมบัติผู้ดี ซึ่งขนบธรรมเนียมและกฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคมชั้นสูงนั้นเป็นสิ่งที่เคร่งครัดที่บังคับให้คนในสังคมนั้นต้องทำตาม สร้างความอึดอัด คนในสังคมชั้นสูงอยากจะทำอะไรก็ทำไม่ได้ หากฝ่าฝืนก็จะถูกลงโทษหรือตีเตียน เมื่อในโลกความเป็นจริงไม่สามารถทำได้ จึงได้สร้างตัวละครที่เป็นตัวเอกให้เป็นคนชั้นสูง ให้แหวกกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นการตอบสนองความพึงพอใจ ความสะใจของผู้ชมทั้งคนชั้นสูงเองและคนทั่วไป ที่ได้เห็นการกระทำอันฝ่าฝืนกฎเกณฑ์นั้น อันเป็นการผ่อนคลายความอึดอัดตึงเครียดที่สะสมอยู่ในใจ เช่น ละครเรื่องเจ้าหญิงวุ่นวาย กับเจ้าชายเย็นชา (Princess Hours)

2.2.3 ละครตลกแบบเสียดสี (Satiric) เป็นละครที่มุ่งเน้นการเสียดสีล้อเลียนที่รุนแรงกว่าตลกชั้นสูง ละครตลกแบบเสียดสีมุ่งล้อเลียนพฤติกรรมของคนทั่วไปในสังคม ที่มีทั้งเรื่องน่าละอาย เรื่องที่เป็นข้อบกพร่อง ซึ่งเมื่อผู้ชมได้เห็นข้อบกพร่องเหล่านั้นก็ทำให้เกิดความละอายใจเกิดนำไปสู่การแก้ไข ละครประเภทนี้ต้องอาศัยความสามารถของผู้ประพันธ์ในการคิดสร้างสรรค์วิธีการล้อเลียนอย่างแยบคาย เพื่อไม่ให้ผู้ชมหรือผู้ที่ถูกล้อเลียนโกรธ ซึ่งขึ้นอยู่กับการวางโครงเรื่องที่ดี การสร้างตัวละคร การใช้ภาษาคำพูดที่ตลกเสียดสีอย่างเจ็บแสบ

2.2.4 **ละครตลกรักกระจุ่มกระจิม (Sentimental Comedy)** เป็นละครตลกที่สร้างขึ้นมาเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเป็นหลัก มีลักษณะใกล้เคียงกับละครชีวิตแบบเมโลดราม่า เรื่องราวตั้งอยู่บนพื้นฐานของตัวเอกที่น่ารักน่าเอ็นดูของตัวละครเอก มีลักษณะให้ความรัก ความเห็นอกเห็นใจตัวเอกมากกว่าตลกแบบคอมเมดี้ (ซึ่งเสียดสีแบบปราศจากความเห็นอกเห็นใจ) ความตลกขบขันมักเกิดขึ้นจากบุคคลแวดล้อมตัวเอก เช่น คนรับใช้ เพื่อนหรือญาติของตัวเอก เป็นการสร้างความสนุกสนานตลกขบขันแบบผิวเผิน ไม่ได้มุ่งล้อเลียนพฤติกรรมหรือข้อบกพร่องของมนุษย์ หรือทำให้เกิดความละอาย หรือสร้างความเดือดร้อนให้ผู้ถูกล้อเลียน แต่เอามาล้อเลียนแบบน่ารักน่าเอ็นดู ยั่วเย้ากระเซ้าแหย่ ให้เกิดความสนุกสนานมากกว่าความทุกข์ ละครประเภทนี้เป็นที่นิยมมากทางโทรทัศน์ เพราะดูแล้วให้ความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียดในชีวิตประจำวันได้ดี

2.2.5 **ละครตลกประเภทสถานการณ์ (Situation Comedy)** เป็นละครที่มีความตลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเรื่องราวล้อเลียนตนเอง ผิดฝาผิดตัว ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ

การดำเนินเรื่องมักมีการสร้างตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะเฉพาะขึ้นมา ทำให้นำไปสู่การกระทำที่ตลกขบขันชวนหัว เช่น ละครเรื่อง รักหมัดใจ ยัยกะล่อน (My Girl)

2.2.6 **ละครตลกแนวการต่อสู้ (Action Comedy)** เป็นละครตลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเรื่องการต่อสู้ แต่เป็นการต่อสู้ชนิดที่ไม่จริงจัง ไม่เน้นการฆ่า การฆาตกรรม แต่เน้นที่ความสนุกสนานตลกขบขันมากกว่า

2.2.7 **ละครตลกชีวิต (Drama Comedy)** เป็นละครตลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเรื่องชีวิตผู้คน เรื่องการต่อสู้ชีวิตที่นำมาเสนอด้วยมุมมองตลกขบขัน เช่น ละครเรื่อง บันทึกรักหัวใจ...นายช่างดู (My Beloved)

2.2.8 **ละครตลกครอบครัว (Family Comedy)** เป็นละครตลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเรื่องชีวิตในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ที่นำเสนอด้วยมุมมองความตลกขบขัน

2.2.9 **ละครตลกแนวเรื่องผี (Horror Comedy)** เป็นละครตลกที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเรื่องลึกลับสยองขวัญ เรื่องภูตผีปีศาจที่นำเสนอด้วยมุมมองความตลกขบขัน

3. **ละครชีวิตรักอิงนิยาย หรือ โรแมนติก (Romance) หรือ โรแมนติก (Romantic)** เป็นละครที่นำเสนอเรื่องราวความรู้สึกอันเกิดจากความรัก เป็นนิยายที่ผู้คนปรารถนาใฝ่ฝันที่จะได้พบ แต่ไม่ได้พบพานในชีวิตจริง ละครประเภทนี้มีลักษณะนำพาผู้คนหลบหนีไปจากสภาพความเป็นจริงในชีวิต ไปสู่ชีวิตในอุดมคติ สอดคล้องกับแนวทฤษฎีการหลีกหนี (escapism media) ที่ช่วย

ผู้คนให้ผ่านคลายความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน โดยการนำพาผู้คนหลักหนีไปจากความทุกข์ในชีวิตจริงที่เผชิญกับความยากจน ความลำบาก ความแร้นแค้นที่เผชิญอยู่ให้มาสัมผัสกับความสุขที่ได้จากการสวมบทบาทชีวิตตัวละครตัวใดตัวหนึ่งตามจินตนาการของตนได้สัมผัสชีวิตตัวละคร ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขไปกับตัวละคร

เรื่องราวของละครประเภทนี้ มักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรัก การจินตนาการ เทพนิยาย การนวนิยายที่รุ่งเรือง การเดินทางไปยังดินแดนไกลโพ้น และการผจญภัย ในดินแดนซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งสวยงามตื่นเต้น ในสังคมที่เปี่ยมไปด้วยความสุข พระเอกมักเป็นวีรบุรุษ นางเอกเป็นวีรสตรี พร้อมด้วยคุณสมบัติภาพสมบัติที่มนุษย์ใฝ่ฝัน มีความกล้าหาญ เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม ความรักอันยิ่งใหญ่ ความเสียสละ แม้มีอุปสรรคเพียงใดในที่สุดธรรมย่อมชนะอธรรม

4. ละครเซ็นติเมนทัลดราม่า (Sentimental Drama) เป็นละครที่แฝงอารมณ์อ่อนไหว ตัวละครน่ารักน่าเห็นใจ พระเอกนางเอกดีพร้อมทุกประการ แม้จะมีอุปสรรคเพียงใดก็จบลงด้วยความสุข พร้อมทั้งมีหลักปรัชญาคติสอนใจบ้างตามสมควร ละครประเภทนี้เกิดจากความต้องการของผู้ชมที่ต้องการชมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเพียงอย่างเดียว ละครประเภทนี้เป็นต้นแบบของละครเมโลดราม่าในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ด้วย

5. ละครชีวิตเรจรมย์ หรือเมโลดราม่า (Melodrama) เป็นละครเร้าอารมณ์ที่ประพันธ์ขึ้นมาเพื่อสร้างความบันเทิงเรจรมย์แก่ชีวิต ด้วยการผูกเรื่องให้ดำเนินไปอย่างสนุกสนาน ไม่ต้องคำนึงถึงเหตุผลมากนัก เรื่องราวที่น่าเสนอมักเป็นเรื่องราวชีวิตรัก ความขัดแย้ง การชิงดีชิงเด่น การโต้ตอบบริภาษกัน ละครประเภทนี้มีหัวใจสำคัญอยู่ที่โครงเรื่อง (Plot) โครงเรื่องทำให้การดำเนินเรื่องของละครสนุกสนาน ตัวละครมีความสำคัญรองลงมา ตัวละครจึงมักเป็นตัวละครประเภท “ตัวละครแบบธรรมเนียมนิยม” (stock character) เพื่อให้ผู้ชมจดจำเรื่องราวได้ง่าย กล่าวคือ พระเอก (hero) ภาพหล่อ นิสัยดี มีเสน่ห์ กล้าหาญ มีคุณธรรม มีอุดมการณ์ ชื่อสัตย์ สุจริต นางเอก (heroine) มักมีลักษณะดีพร้อม มีความสวย สง่างาม น้ำใจดี มีความอดทนต่อโชคชะตาและอุปสรรคขัดขวางต่าง ๆ อย่างเหลือเชื่อ ตัวผู้ร้าย (villain) ร่างกายแข็งแรง ททรหดอดทน หน้าตาไม่ค่อยดี มีความร้ายกาจแทบทุกด้าน หาความดีไม่ได้เลย เป็นคนที่ตามขัดขวางพระเอกและนางเอกอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ตัวละครแบบเมโลดราม่ามักเป็น “ตัวละครแบบตายตัว” (typed character /stereo type) ซึ่งมีคุณลักษณะคงที่ไม่ว่าเวลาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ก็จะมีลักษณะแบบนั้นไปตลอด

6. ละครการต่อสู้ (Action) ที่นิยมเรียกกันว่า “ละครบู๊” เป็นละครที่น่าเสนอเรื่องราว

ความเก่งความกล้าหาญของตัวเอกที่เป็นวีรบุรุษ (hero) ที่มุ่งปกป้องคุ้มครองสังคมและโลกให้ปลอดภัยจากการกระทำของตัวร้าย (villain) เน้นจากการต่อสู้ระหว่างตัวเอกและตัวร้าย ตัวเอกจะเป็นผู้ที่มีความเก่ง มีความสามารถสูง มีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบปฏิภาณ แม้ในตอนต้นเรื่อง ตัวเอกอาจจะแพ้อย่างพัวพันต่อตัวร้าย แต่ในที่สุดด้วยความเก่งกล้าสามารถหรือความฉลาดของตัวเอกก็จะเป็นฝ่ายชนะในที่สุด ละครประเภทนี้มุ่งสร้างความรู้สึกลื่นเต้น (exiting) แก่ผู้ชม เพื่อติดตามชมว่าตัวเอกจะสามารถแก้ไขสถานการณ์หรือเอาชนะตัวร้ายได้อย่างไร

7. ละครตื่นเต้นผจญภัย (Adventure) เป็นละครที่นำเสนอเรื่องราวการผจญภัยไปยังดินแดนต่าง ๆ ที่ลึกลับมหัศจรรย์ เต็มไปด้วยเรื่องตื่นเต้นระหว่างการเดินทาง การเผชิญกับสิ่งที่เร้นลับ สิ่งแปลกใหม่ สิ่งที่ทำลายความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์

8. ละครลึกลับสยองขวัญ (Horror) เป็นละครที่มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นปมปริศนา ปมแฝงเร้น ชวนตื่นเต้น สยองขวัญ เกี่ยวข้องกับภูตผีปิศาจต่าง ๆ เวทมนต์ บางครั้งนิยมเรียกว่า “ละครผี” หรือเรื่องผี เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความลึกลับ ตื่นเต้น น่าสะพรึงกลัวของภูตผีปิศาจต่างๆ หรือเรื่องของวิญญาณ ความอาฆาตเค้นของวิญญาณต่าง ๆ ที่สามารถติดต่อสื่อสารข้ามภพระหว่างวิญญาณมนุษย์ได้ และสามารถแสดงออกให้มนุษย์หวาดกลัวได้ ซึ่งปัจจุบันมีการนำเรื่องผีมาสร้างเป็นละครแนวตลกขบขัน เพื่อสร้างความสนุกสนานมากกว่าความน่ากลัว

9. ละครฆาตกรรม (Crime) เป็นละครที่นำเสนอเรื่องราวของเหตุการณ์การฆาตกรรม การตายของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการวางแผน การฆ่าคนตายเพื่อการแก้แค้น ละครประเภทนี้มุ่งสร้างความตื่นเต้นให้กับผู้ชม โดยให้ผู้ชมติดตามว่าตัวละครที่เป็นเหยื่อจะหนีรอดพ้นจากการฆาตกรรมได้หรือไม่ ตัวเอกจะสามารถมาช่วยเหยื่อได้ทันเวลาหรือไม่ ตัวเอกจะปกป้องผู้ที่อ่อนแอที่กำลังจะตกเป็นเหยื่อได้หรือไม่ ใครจะตกเป็นเหยื่อรายต่อไป เหยื่อจะถูกฆ่าได้อย่างไร คนร้ายจะถูกจับตัวมาลงโทษได้หรือไม่ ในบางครั้งตัวเอกก็ตกเป็นเหยื่อที่ถูกตามล่าอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ฆาตกรรม ตัวเอกต้องพยายามหนีเอาตัวรอดให้ได้จากสถานการณ์ต่างๆ ที่ร้ายแรง

10. ละครสืบสวนสอบสวน (Suspense) เป็นละครที่เน้นการสืบสวนเพื่อค้นหาบุคคลผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ โดยมากมักเป็นการกระทำผิดกฎหมายเช่น ค้ายาเสพติด ค้าอาวุธ วิทยาศาสตร์ ฆาตกรรม ซึ่งการสืบสวนนี้มักกระทำโดยตัวเอกที่มีความฉลาดหลักแหลม มีไหวพริบปฏิภาณ สามารถติดตามเปิดเผยร่องรอยของคนร้ายได้ ผู้ชมจะตื่นเต้นระทึกใจไปกับตัวเอกว่าจะสามารถเปิดเผยปมลึกลับที่อยู่เบื้องหลังได้หรือไม่

11. ละครพื้นบ้าน (Folktale) เป็นละครที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับ นิทานพื้นบ้าน เทพนิยาย เรื่องปรัมปรา เรื่องเล่าในสังคม

นอกจากนี้หากแบ่งประเภทของละครตามแนวเรื่องแล้ว ยังสามารถแบ่งประเภทของละครได้อีกประเภทหนึ่งก็คือ ละครพีเรียด (Period) ซึ่งเป็นละครที่มีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในอดีต เรื่องประวัติศาสตร์ พงศาวดาร ตัวอย่างเช่น ละครเรื่อง แดจังกึม จอมนางแห่งวังหลวง (Dae Jang Geum) และเรื่อง คนดีที่โลกรอ หมอโฮจุน (The Legendary Doctor - Hur Jun) เป็นต้น

จากแนวคิดเรื่องละคร รวมทั้งองค์ประกอบต่างๆของละครโทรทัศน์นี้ ถือกันเพื่อเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการผลิตละครในแต่ละครื่องออกสู่สายตาประชาชนที่ผู้ผลิตละครต้องนำไปใช้ เพื่อที่จะดึงดูดผู้ชมให้หันมาชมละครที่ตนผลิต ในที่นี้ก็คือ แนวหรือประเภทของเรื่องของละครเกาหลีที่จะนำเข้ามาฉาย เพื่อนำมาซึ่งการตอบรับที่ดีของผู้ชม และเงินลงทุนผู้สนับสนุนละคร ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการรับชม และความพึงพอใจจากการรับชมละครเกาหลีทางสถานีฟรีทีวีของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ก็จะช่วยให้ทราบว่าประชาชนผู้ชมนั้นมีการเลือกสรรละครเพื่อการรับชมอย่างไร และมีความชื่นชอบ หรือมีความพึงพอใจ ในองค์ประกอบของละครโทรทัศน์ ที่ทางประเทศเกาหลีได้นำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ทางด้านใดบ้างที่ประทับใจผู้ชม และทำให้ละครเกาหลีได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดนี้มาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบการศึกษาและวิจัย เพื่อให้ทราบถึงความพึงพอใจดังกล่าวของผู้ชม

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ

(Uses and Gratifications Theory)

จากกรอบทฤษฎีเรื่องผลกระทบของสื่อที่เห็นว่า “สื่อจะทำอะไรกับผู้รับสารนั้น” ในระยะเวลาต่อมา นักทฤษฎีนิเทศศาสตร์หลายท่านได้เริ่มเปลี่ยนแนวทฤษฎีใหม่มาเป็นการตั้งคำถามว่า “ผู้รับสารได้ทำอะไรกับสื่อบ้าง” อันเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดเรื่อง “การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสาร”

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ ของผู้รับสารนั้น เป็นทฤษฎีด้านวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ที่เน้นการผลิตสื่อเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคเป็นหลัก ซึ่งพื้นฐานของทฤษฎีนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่าความต้องการของแต่ละคนมีความแตกต่างกันไป¹⁸ และนั่นคือตัวกำหนดให้ผู้รับสารแต่ละคน เปิดรับสารต่างกัน เพื่อให้การรับสื่อสอดคล้องกับ

¹⁸Denis Mcquail and Sven Windahl, Communication Models for the study of

พฤติกรรมที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แนวทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ จะพยายามเน้นที่อธิบายเชิงเหตุผล ต่อเนื่องถึงความต้องการแรงจูงใจ พฤติกรรม และความพึงพอใจที่ติดตามมา โดยมีความเชื่อมโยงเป็นลูกโซ่

นอกจากนี้ทฤษฎี ยังมีมุมมองว่าผู้ชมทั้งหลายไม่ใช่ผู้รับสารที่เฉื่อยชาหรือเป็นเหยื่อของสื่อมวลชนเสมอไป แต่ผู้ชมมีความกระตือรือร้นในการใช้สื่อมวลชนเพื่อความพึงพอใจตามความต้องการของมนุษย์ เน้นถึงผู้ชมทั้งหลายมีอิทธิพลในทางบวก ต่อประสบการณ์เกี่ยวกับสื่อของพวกเขาอย่างไร โดยแทนที่จะถามว่าสื่อทำอะไรต่อผู้ชม กลับเปลี่ยนไปถามว่า ผู้ชมทำอะไรกับสื่อ (What do people do with the media?) ซึ่งเป็นวิธีการของผู้ชมที่กระตือรือร้นนั่นเอง¹⁹ คือการให้ความสำคัญกับผู้รับสารว่าเป็นผู้เลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ และเนื้อหาของข่าวสารประเภทต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

Katz, Blumler and Gurevith ได้อธิบายถึง 5 ปัจจัยสำคัญ หรือ ข้อสันนิษฐานพื้นฐานพื้นฐานของ แบบจำลองของการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจ ไว้ว่า²⁰

1. ผู้ชมหรือผู้รับสารมีลักษณะกระตือรือร้น หรือมีบทบาทเชิงรุก และใช้สื่อพวกนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย
2. การริเริ่มหรือการนำเข้าเข้าไปในการเชื่อมโยงความต้องการความพึงพอใจของพวกเขาและเธอ ถึงการเลือกสื่อเฉพาะขึ้นอยู่กับสมาชิกผู้ชมหรือผู้รับสาร กล่าวคือ การเลือกสื่อขึ้นอยู่กับผู้รับสาร ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงความต้องการความพึงพอใจของพวกเขาและเธอ ซึ่งเชื่อว่าบุคคลมีความตระหนักในความต้องการของตน และสามารถบอกถึงความต้องการเหล่านี้ได้
3. สื่อมีการแข่งขันกันกับแหล่งข้อมูลอื่นเพื่อการสนองความพึงพอใจ
4. ประชาชนมีการป้องกันตนเองเพียงพอในการใช้สื่อ ความสนใจ และแรงจูงใจ ของพวกเขาเอง เพื่อที่จะสามารถจัดหาภาพที่ถูกต้องและแม่นยำของการใช้สื่อนั้นให้นักวิจัย กล่าวคือ ผู้คนในปัจจุบันถูกบังคับให้ใช้สื่ออย่างมีสติมากขึ้น อย่างเช่น เวลาที่เราจะเสียเงินเพื่อ

mass communication, 2nded. (New York: Longman Publishing, 1993), p. 133.

¹⁹ J. Lull, Media, Communication, Culture: A Global Approach. (Cambridge: Policy Press, 1995), p. 90.

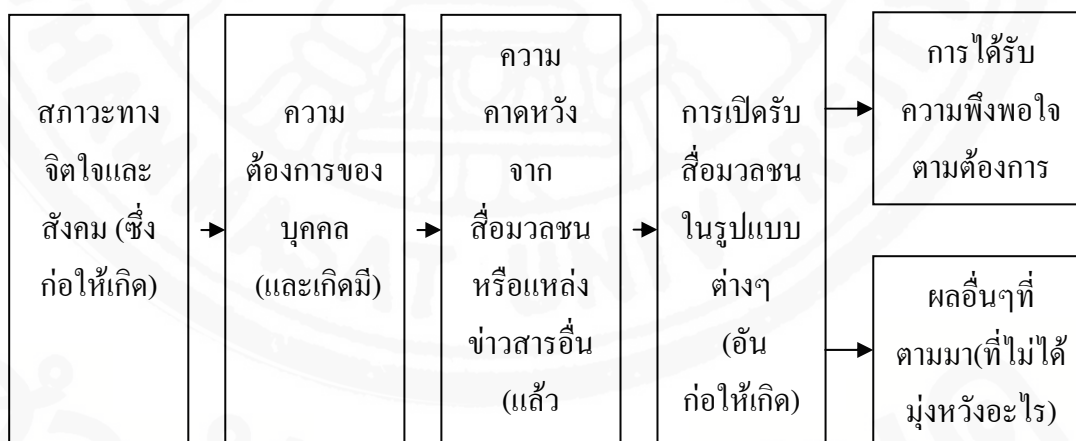
²⁰ Stanley J. Baran and Denis K. Devis, Mass Communication Theory Foundations, Ferment, and Future, 3rd edition, (Canada: Thomson Learning Academic Resource Center, 2003), pp. 265-266.

เช่าวิดีโอเรื่องหนึ่ง เรามีแนวโน้มที่จะกระตือรือร้นในการตัดสินใจเลือก เราจะไม่หยิบม้วนวิดีโอ ม้วนแรกที่อยู่บนชั้น เราอ่านด้านหลังของกล่องวิดีโอ ซึ่งการตัดสินใจของเราก็มีแนวโน้มที่จะ สะท้อนถึงความสนใจของเราด้วย

5. การพิจารณาหรือการตัดสินใจคุณค่าของการเชื่อมโยงความต้องการของผู้ชมหรือผู้รับสารจำเป็นที่ต้องต้องเจาะจงว่าสื่อ หรือเนื้อหาว่าอันไหนที่ควรจะยกเลิกชั่วคราว กล่าวคือ ประชาชนหรือผู้คนสามารถใช้เนื้อหาเรื่องเดียวกันได้ในหลายวิธี และเมื่อเป็นเช่นนั้น เนื้อหาเดียวกันก็อาจจะมีผลลัพธ์ที่แตกต่างกันด้วย เช่น การชมภาพยนตร์เรื่องเดียวกัน คนหนึ่งอาจจะ มองในแง่ดี ในขณะที่อีกคนหนึ่งอาจจะสนใจให้มีทัศนคติในแง่ลบ

นอกจากนี้ Katz และคณะยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการได้รับประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อมวลชน ดังแสดงให้เห็นในภาพ ดังนี้²¹

ภาพที่ 2.4
แบบจำลองแนวคิดเกี่ยวกับการได้รับประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อมวลชน
ของ Katz และคณะ



คำอธิบายของแบบจำลองนี้ อาจยกตัวอย่างให้เห็นได้จากกรณีปัจเจกบุคคลหนึ่งซึ่งมีความจำเป็นตามสภาวะจิตใจและสังคม เช่น ความต้องการเป็นคนรอบรู้ทันสมัย เพื่อเป็นที่ยอมรับ

²¹ สมควร กวียะ, ทฤษฎีการสื่อสารประยุกต์ (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทิพย์-วิสุทธิ์, 2546), น. 96.

ของบุคคลอื่น และมีความคาดหวังจากสื่อว่าการบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยสนองความต้องการได้จึงมีการเลือกใช้สื่อมวลชน แบบจำลองเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมของการใช้สื่อ ว่ามีความสัมพันธ์กับความต้องการของมนุษย์ และการสนองความพอใจของมนุษย์ โดยสภาวะของสังคมและจิตใจที่ต่างกัน ทำให้มนุษย์มีความต้องการที่ต่างกันไป ความต้องการที่ต่างกันนี้ ทำให้แต่ละคนคาดคะเนว่าสื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกันจะแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสุดท้ายคือ ความพึงพอใจจากที่ได้รับจากการใช้สื่อจะต่างกัน²²

ในส่วนของอิทธิพลของผู้ชมที่มีต่อรายการประเภทละครโทรทัศน์ สามารถอธิบายได้ด้วย แนวคิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ ซึ่ง McCombs and Becker ได้ชี้ให้เห็นว่าบุคคลใช้สื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการ 6 ประการคือ

1. เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์²³ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหว และการสังเกตการณ์รอบตัว เพื่อจะได้รู้ว่าอะไรเกิดขึ้น เพื่อให้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และเรียนรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้
2. เพื่อต้องการคำแนะนำ (Guidance) ในการปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง และช่วยในการตัดสินใจแต่ละวัน เพื่อความอยู่รอดในระบบสังคม และการเมืองที่เป็นอยู่
3. เพื่อความตื่นเต้น (Excitement) เพื่อสร้างความรู้สึกว่า ได้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นด้วย
4. เพื่อเสริมความคิดเห็น (Reinforcement) ช่วยเสริมความคิดเห็นเดิมให้มั่นคงยิ่งขึ้น หรือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำลงไปแล้ว
5. เพื่อเอาไปใช้ในการสนทนา (Anticipated Communication)
6. เพื่อความบันเทิง (Entertainment) เพื่อความเพลิดเพลิน รวมทั้งผ่อนคลายอารมณ์ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อ เพื่อสนองความพึงพอใจของตนได้ ผู้รับสารจะเลือกใช้สื่อและรับสารที่สามารถตอบสนองความต้องการและความพอใจของตน

จากทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ ผู้ศึกษาได้นำมาใช้ในการอธิบายถึงพฤติกรรมการรับชม และความพึงพอใจของผู้ชมละครเกาหลีทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี

²² ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, “การใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ: ทฤษฎี งานวิจัย และข้อเสนอแนะต่อการศึกษา นิเทศศาสตร์พัฒนา,” วารสารนิเทศศาสตร์ (สิงหาคม 2528): 35.

²³ Maxwell McCombs and Lee B. Becker, Using Mass Communication Theory (New York: Practice Hall, 1979), p. 134.

ว่าผู้ชมละครปัจจุบันเริ่มมีบทบาทเชิงรุกมากขึ้น และรู้จักการเลือกที่จะรับชมรายการที่ตนเองพึงพอใจมากกว่าแต่ก่อน รวมทั้งความพึงพอใจของประชาชนแต่ละคนนั้นมีระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งก็จะขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งมาจากลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลังจากการศึกษาค้นคว้าเรื่อง พฤติกรรมการรับชม และความพึงพอใจจากการรับชมละครเกาหลีทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ทำให้พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพฤติกรรมการรับชม และความพึงพอใจของผู้ชม ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้ ดังนี้

นุชรี ตันติวิจิตร²⁴ ได้ศึกษาถึง “การศึกษาการรับรู้ประโยชน์จากละครโทรทัศน์ของผู้หญิงในกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับชมละครโทรทัศน์ในช่วงเวลา 20.30-23.00 น. มีการเปิดรับชมมากกว่า 5 ครั้งต่อสัปดาห์ ใช้เวลาในการชมมากกว่า 1-3 ชั่วโมงต่อครั้ง เหตุผลที่ชมเป็นไปเพื่อความบันเทิงมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อรับรู้ประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ รูปแบบที่ชอบชมมากที่สุด คือ ละครหลายตอนจบที่มีเนื้อหาตลก เบาสมอง และมีการนำไปสนทนากันในหมู่เพื่อนมากที่สุด ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจได้แก่ อาชีพ นักศึกษา รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้มีภูมิลำเนาเดิมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายได้ ความบ่อยครั้งและระยะเวลาในการชม การนำไปสนทนากับบุคคลต่าง ๆ และการรับรู้ประโยชน์ ความบ่อยครั้งและระยะเวลาในการชม การนำไปสนทนากับบุคคลต่าง ๆ และความพึงพอใจ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัวที่หย่าร้างและแยกกันอยู่ การนำไปสนทนากับบุคคลต่าง ๆ และความพึงพอใจ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ด้านชีวิตและครอบครัว ด้านอายุ อาชีพนักศึกษา รายได้ สถานภาพโสด ความบ่อยครั้งและระยะเวลาในการชม การนำไปสนทนากับบุคคลต่าง ๆ และความพึงพอใจ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และการรับรู้ประโยชน์ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม เป็นตัวแปรสำคัญที่สุดที่อธิบายความพึงพอใจ และความพึงพอใจเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดที่อธิบายการรับรู้ประโยชน์ทั้ง 3 ด้าน

²⁴นุชรี ตันติวิจิตร, “การศึกษาการรับรู้ประโยชน์จากละครโทรทัศน์ของผู้หญิงในกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), บทคัดย่อ.

ปรัชญา เปี่ยมการุณ²⁵ ได้ศึกษาถึง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกชมละครโทรทัศน์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารละครโทรทัศน์จากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด โดยรับชมเป็นประจำทุกวัน และสถานีโทรทัศน์ที่กลุ่มตัวอย่างชมละครมากที่สุด คือ ช่อง 3 ส่วนทางด้านสื่อโฆษณาจะเห็นได้ว่า ละครตัวอย่างทางโทรทัศน์จะเป็นสื่อโฆษณาที่มีอิทธิพลในการเลือกชมละครมากที่สุด ในส่วนของปัจจัยองค์ประกอบของละครโทรทัศน์นั้น พบว่า ช่วงเวลาในการออกอากาศ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือกรับชมละครมากที่สุด รองลงมาจะเป็น ดารานำแสดง ในส่วนของละครโทรทัศน์ที่นักศึกษาชอบชมที่สุด คือ ละครประเภทตลก เบาสมอง โดยสาเหตุในการชมนั้นก็เพื่อความสนุกสนานและบันเทิงเป็นหลัก นอกจากนี้ทางด้านความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุที่ชอบชมละครโทรทัศน์ พบว่า ความน่าสนใจของเนื้อเรื่องเป็นสิ่งที่นักศึกษาพิจารณาเป็นลำดับแรก ส่วนนักแสดงเป็นปัจจัยรองลงมา ในด้านของสื่อบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการรับชมละครมากที่สุด พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนและคนใกล้ชิดมากที่สุด

ไสลทิพย์ จารุภูมิ²⁶ ได้ศึกษาถึง “ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจมากที่จะดูละครโทรทัศน์ มีการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทการแสดงของตัวละคร หรือเนื้อเรื่องในขณะที่ยดู และได้นำละครไปใช้อรรถประโยชน์ทางสังคม โดยนำไปเป็นประเด็นสนทนาและเป็นสื่อกลางในการเข้าร่วมกลุ่ม ความพึงพอใจหลักที่ได้รับจากละครโทรทัศน์คือ ความสนุกสนานเพลิดเพลินจากเนื้อเรื่อง ดารา ฉาก และเครื่องแต่งกาย การผ่อนคลายหรือหลีกเลี่ยงความเครียดในปัญหาชีวิตประจำวัน การสำรวจความเป็นจริงและการได้รับคำแนะนำ นอกจากนี้ประสบการณ์ที่ได้รับจากละครโทรทัศน์ คือ ความเชื่อเรื่องพรหมจรรย์เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตผู้หญิงและความเชื่อเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

สุภาพันธุ์ บุญนาค²⁷ ได้ศึกษาถึง “พฤติกรรม的开รับ การใช้ประโยชน์และความพึง

²⁵ปรัชญา เปี่ยมการุณ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกชมละครโทรทัศน์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร,” (รายงานโครงการเฉพาะบุคคลมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), บทคัดย่อ.

²⁶ ไสลทิพย์ จารุภูมิ, “ความพึงพอใจที่ได้รับจากละครโทรทัศน์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), บทคัดย่อ.

²⁷สุภาพันธุ์ บุญนาค, “พฤติกรรม的开รับ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำของเด็กในจังหวัดเชียงใหม่,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะ

พอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำของเด็กในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีจำนวนมากกว่าหญิงไม่มาก มีอายุ 10-13 ปี ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ โดยพ่อหรือผู้ปกครองชายและแม่หรือผู้ปกครองหญิงของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง / งานบริการ และพ่อหรือผู้ปกครองชายจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา แม่หรือผู้ปกครองหญิงจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน 5,000-10,000 บาท สำหรับพฤติกรรมการเปิดรับชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการเปิดรับชม โดยเปิดรับชมทุกวัน ใช้ระยะเวลาในการเปิดรับชมประมาณ 1 ชั่วโมง มีสาเหตุที่เปิดรับชมเพราะต้องการเปิดรับชมเอง มีลักษณะการเปิดรับชมตั้งใจชมพอสมควร โดยเปลี่ยนไปชมช่องอื่นเมื่อละครไม่สนุกหรือน่าเบื่อ บุคคลที่ร่วมรับชมนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ชมกับพ่อแม่/แม่ผู้ปกครอง โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความถี่ในการสนทนากับพ่อแม่หรือผู้ปกครองถึงเรื่องราวของละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำนาน ๆ ครั้ง สำหรับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำโดยรวมในระดับสูง และพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำทำให้สนุกสนานเพลิดเพลิน มีระดับสูงมากที่สุด รองลงมาคือ ทำให้คลายเครียดจากการเรียน และลดความน่าเบื่อจากกิจกรรมอื่น ๆ และอันดับต่อมาคือ ทำให้ได้ข้อคิดคติสอนใจ คำสอนต่าง ๆ

ในส่วนของการทดสอบความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการเปิดชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำของเด็กในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชาย ส่วนใหญ่มีความถี่ในการเปิดรับชมและมีบุคคลที่ร่วมรับชม ไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง มีระยะเวลาในการเปิดรับชมประมาณ 1 ชั่วโมง มีสาเหตุที่เปิดรับชมเพราะต้องการเปิดรับชมเอง มีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชาย และพบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชาย มีลักษณะการเปิดรับชม โดยไม่ตั้งใจรับชม และมีความถี่ในการสนทนากับพ่อแม่หรือผู้ปกครองถึงเรื่องราวของละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ โดยตอบว่าไม่เคยเลย มีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ด้านอาชีพของพ่อแม่ผู้ปกครองชาย พบว่า ทุกกลุ่มอาชีพของพ่อหรือผู้ปกครองชายของกลุ่มตัวอย่าง มีระยะเวลาในการเปิดรับชม สาเหตุที่เปิดรับชม ลักษณะการเปิดรับชม บุคคลที่ร่วมรับชม และมีความถี่ในการสนทนากับพ่อแม่หรือผู้ปกครองถึงเรื่องราวของละคร

โทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ ไม่แตกต่างกัน แต่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่การศึกษาของพ่อหรือผู้ปกครองชาย ต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับชม และมีสาเหตุที่เปิดรับชมแตกต่างกัน ด้านการศึกษาของแม่หรือผู้ปกครองหญิง พบว่า กลุ่มตัวอย่างในทุกกลุ่มระดับการศึกษาของแม่หรือผู้ปกครองหญิง มีระยะเวลาในการเปิดรับชม สาเหตุที่เปิดรับชม บุคคลที่ร่วมเปิดรับชม และความถี่ในการสนทนากับพ่อแม่หรือผู้ปกครองถึงเรื่องราวของละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำไม่แตกต่างกัน แต่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่การศึกษาของแม่หรือผู้ปกครองหญิงต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับชม และลักษณะการเปิดรับชมแตกต่างกัน ด้านรายได้เฉลี่ยของครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับชม ระยะเวลาในการเปิดรับชม สาเหตุที่เปิดรับชม และความถี่ในการสนทนากับพ่อแม่หรือผู้ปกครองถึงเรื่องราวของละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำแตกต่างกัน แต่พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มรายได้ มีลักษณะการเปิดรับชม และบุคคลที่ร่วมรับชมไม่แตกต่างกัน

ความสัมพันธ์ของลักษณะทางประชากรศาสตร์ กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำมากกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชาย สำหรับอาชีพของพ่อหรือผู้ปกครองชาย อาชีพของแม่หรือผู้ปกครองหญิง การศึกษาของพ่อหรือผู้ปกครองชาย การศึกษาของแม่หรือผู้ปกครองหญิง และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำของกลุ่มตัวอย่าง

ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการเปิดรับชม กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ พบว่าสาเหตุที่เปิดรับชม ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ แต่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับชมทุกวัน มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับชม 3-4 วัน กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการเปิดรับชม ประมาณ 1 ชั่วโมง มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการรับชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาในการเปิดรับชม ประมาณ 45 นาที และประมาณ 30 นาที กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะการเปิดรับชม โดยตั้งใจชมมาก มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการรับชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะการเปิดรับชม โดยตั้งใจชมพอสมควร และชมผ่าน ๆ ไม่ตั้งใจชมมากนัก และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะการเปิดรับชม โดยตั้งใจชมพอสมควร มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ

จากการรับชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะการเปิดรับชม โดยชมผ่านๆ ไม่ตั้งใจชมมากนัก กลุ่มตัวอย่างที่มีบุคคลที่ร่วมรับชม โดยชมกับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และโดยชมคนเดียว มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการรับชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าอื่น ๆ และพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการสนทนากับพ่อแม่หรือผู้ปกครองถึงเรื่องราวของละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ ทุกครั้งที่ชม และเกือบทุกครั้ง มีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการรับชมละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการสนทนา นานๆ ครั้ง และไม่เคยเลย

อนิล วุฒิการณ²⁸ ได้ศึกษาถึง “พฤติกรรม การรับชม การรับรู้ การจดจำ และความพึงพอใจ รายการ กบนอกกะลา ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 21-25 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด ประกอบอาชีพรับจ้างบริษัทเอกชนมากที่สุด มีรายได้ประมาณ 10,001-15,000 บาท ส่วนพฤติกรรมในการรับชมรายการโทรทัศน์ “กบนอกกะลา” ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการรับชมรายการโทรทัศน์ที่แตกต่างกันออกไป โดยที่ในส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการชมแต่ละครั้งไม่แน่นอนมีการรับชมรายการโทรทัศน์ต่อครั้ง เป็นเวลาไม่มีความแน่นอน รับชมรายการในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ (เสาร์-อาทิตย์) มากที่สุด และรับชมรายการจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 มากที่สุด ในส่วนของความพึงพอใจต่อรายการ “กบนอกกะลา” ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบรายการ กบนอกกะลา ในระดับปานกลาง มากที่สุด มีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของรายการกบนอกกะลา ในระดับมากที่สุด คือ ส่วนที่เป็นเกร็ดความรู้ที่แฝงมาในรายการ ส่วนความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของรายการด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง สิ่งที่ผู้ชมรายการได้รับจากรายการกบนอกกะลา มากที่สุดคือ เป็นการเพิ่มพูนความรู้

²⁸อนิล วุฒิการณ, “พฤติกรรม การรับชม การรับรู้ การจดจำ และความพึงพอใจ รายการ กบนอกกะลา ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร,” (รายงานโครงการเฉพาะบุคคล มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), บทคัดย่อ.